

– FoUI RAPPORT 80:2017 –

TIGeR

– Tidiga Insatser GER Resultat

*Utvärdering av det arbetssätt som utvecklats
under TIGeR-projektet*

Benitha Eliasson

Förord

Den här utvärderingen bygger på det utvecklingsarbete som skett i TIGeR-projektet från slutet av 2014 till 2016 års slut. Jag har haft förmånen att få följa projektet som handledare och har i det uppdraget varit ett stöd i att utforma det sätt på vilket TIGeR kan dokumenteras och följas upp med syftet att utforma och tydliggöra vad en TIGeR-insats är och vad TIGeRs arbets sätt är.Handledningsuppdraget har varit långsiktigt och har skett i samarbete med verksamheten. Det innebär att som handledare vara följsam och medveten om att det handlar om ett kontinuerligt lärande.

Intentionen har varit att det material som samlas in under handledningstiden också ska gå att använda om TIGeRs ledning beslutade om en utvärdering, oavsett vem som fick uppdraget att göra utvärderingen. Under slutet av 2016 togs beslutet av TIGeRs ledning att uppdra åt FoUI Norrbottens Kommuner och mig att genomföra utvärderingen.

Avgörande för uppdraget som handledare och utvärderare har varit att projektets ledning och processtödjarna under hela tiden har haft en öppen och positiv inställning till idéer och tankar som jag har haft med mig. När nu utvärderingen är klar är min förhoppning att den kommer att utgöra ett underlag som används för beslut om TIGeRs framtida verksamhet.

Luleå 1 november 2017

Benitha Eliasson

FoUI Norrbottens Kommuner

Innehåll

Inledning	1
Utvärderingsuppdraget	1
Utvärderingens syfte och frågeställningar	1
Metod och teoretisk ram	2
Med programteori och Loke-modellen som teoretisk ram	3
Material	4
Metodologiska reflektioner	5
Disposition	6
Om TIGeR	7
Organisering av TIGeR	7
TIGeRs verksamhetsidé	9
Ett arbetssätt tar form	10
Introduktions-, genomförande- och avslutningsfasen	11
Momenten i TIGeRs arbetssätt	13
Skattningsskalor som används	14
TIGeR-uppdragen	16
Barnen som uppdragen handlar om	16
Uppdragens sammansättning	17
Sammanfattning av kapitlet	22
TIGeRs arbetssätt i allmänhet och nätverksmötena i synnerhet	23
Skattning av nätverksmötena via SRS-skattningsskala	24
Föräldrars och professionellas upplevelser av TIGeR	26
Vinster med TIGeRs arbetssätt	28
Förbättringspotential	30
Sammanfattning av kapitlet	32
Tre TIGeR-uppdrag	33
Liam 5 år	34
Oliver 9 år	38
Hugo 7 år	42
Sammanfattning och reflektion	48
TIGeRs arbetssätt och innehåll	49
Organisering av TIGeR	53
Avslutande reflektion	54
Referenser	56
BILAGA 1: Dokumentationsmall	57
BILAGA 2: Uppdragens sammansättning	60
BILAGA 3: Nätverksmöten och SRS-skattningar	63
BILAGA 4: Fallstudierna	64
BILAGA 5: Utformade frågeställningar för beslut om TIGeR	68

Kapitel 1

Inledning

TIGeR står för Tidiga Insatser GER Resultat och är ett socialt investeringsprojekt som bedrivs av Kiruna kommun sedan 2014. Medel beviljades av Kommunstyrelsen i Kiruna för att på lång sikt utveckla arbetet med tidiga insatser till barn. Den bakomliggande idén med projektet är att erbjuda individuella insatser till barn mellan tre och nio år, som kan motverka ett senare utanförskap (NiChana Lindberg och Andersson 2014). TIGeR arbetar med barn där de vuxna som finns i barnets närhet blir oroad i mötet med barnet och där barnets behov inte tillgodoses i det ordinära arbetet inom främst skola och förskola (Projektplan upprättad av processtödjarna 2014).

Utvärderingsuppdraget

Den här utvärderingen utförs av FoUI Norrbottens Kommuner. Utvärderingen har föregåtts av att FoUI under 2015 och 2016 har haft ett handledningsuppdrag i TIGeR, vars fokus varit att definiera och avgränsa vad en så kallad ”TIGeR-insats” är. Det har inneburit att vara behjälplig i att utveckla ett arbetssätt, att välja material som gör systematisk dokumentation och uppföljning av arbetet möjlig, samt att sammanställa en del av den dokumentationen. Aspekter som rör arbetet i TIGeR, processtödjarnas arbete med uppdragen – kontakten och mötena med barnen och familjerna – har inte ingått i handledningsuppdraget och är inte heller i fokus i denna utvärdering.

Genom hela projekttiden har intentionen varit att den dokumentation som genereras i TIGeR ska gå att använda i en eventuell utvärdering efter projekttidens och handledningens avslut, detta oavsett vem som genomför utvärderingen. Förfrågan om FoUI ville åta sig utvärderingen kom från ledningen för TIGeR i början av 2017, och det förslag som utformades utgick från att det material som samlats in under dessa två år via processtödjarnas dokumentation skulle ligga till grund för utvärderingen.

Utvärderingens syfte och frågeställningar

Syftet är att utvärdera det arbetssätt som utvecklats i TIGeR-projektet från hösten 2014 till 2016 års slut.

Frågeställningar som utvärderingen avser besvara är:

- Vilka är TIGeRs olika beståndsdelar?
- Vad kan en ”TIGeR-insats” innefatta?

- Vad betyder TIGeRs arbetssätt för föräldrarna¹ och för de verksamheter och professionella² som deltagit i TIGeR?
- Hur fungerar den dokumentation och de skattningsskalor som utvecklats och använts i TIGeR?
- I vilken utsträckning överensstämmer den tänkta verksamhetsidéen vad gäller syfte och mål, målgrupp och resultat med det sätt som TIGeR arbetar i slutet av projekttiden?

Med utgångspunkt i programteorins tankar om verksamhetsidé beskrivs förhållandet mellan TIGeRs tänkta verksamhetsidé med vad TIGeR faktiskt har gjort och hur TIGeR utvecklats. Utvärderingens fokus ligger på arbetssättet och inte på resultatet för familjerna eftersom den aspekten är svår att fånga efter den här relativt korta tidsperioden och eftersom det blir en i tid och resurser mer omfattande utvärdering.

I utvärderingen sammanställs den dokumentation som gjorts under projekttiden – som tillika varit TIGeRs utvecklingsfas. Mer precist handlar det om dokumentation från slutet av november när det första TIGeR-uppdraget beviljades till och med slutet av 2016. Det innebär att utvärderingens brytpunkt är 31 december 2016, även om 9 av uppdragen fortsätter efter årsskiftet, vilket medför att den statistik som presenteras för dessa uppdrag inte gäller hela uppdraget från ansökan till avslut.

Metod och teoretisk ram

Handledningsuppdraget och den här utvärderingen har tagit hänsyn till att arbetet inom området utbildning (skola/förskola) ska bygga på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, liksom att arbetet inom socialtjänsten ska grundas i evidensbaserad praktik. Eftersom jag som utvärderare har socialtjänsten som verksamhetsområde har handledningen utgått från kunskapen om evidensbaserad praktik, det vill säga att kunskap från den professionella och från brukaren (barnen och vårdnadshavarna) vägs samman med bästa tillgängliga kunskap, vetenskaplig kunskap om sådan finns tillgänglig (se till exempel Sackett m.fl. 1996, 2000; Haynes m.fl. 2002; Jergeby och Sundell 2008; Oscarsson 2009).

Den systematiska lokala dokumentationen som gjorts i TIGeR under 2015 och 2016 blir i det här sammanhanget viktig och kan användas för att avgöra verksamhetens kvalitet och eventuella effekter eller resultat. Detta ligger i linje med programteori och arbetssättet när Loke-modellen³ används (Hjelte m.fl. 2010), som är den teoretiska ram som förklarar hur handledningen och utvärderingen har lagts upp och bedrivits.

¹ I beskrivningen av barnens vårdnadshavare används även begreppen förälder och bonusförälder, mamma, pappa, bonusmamma och bonuspappa.

² Med professionella avses de som i sitt arbete deltar i TIGeR-uppdragen, till exempel lärare, pedagoger, specialpedagoger, socialsekreterare.

³ Loke står för lokal evidens.

Med programteori och Loke-modellen som teoretisk ram

Ett centralt begrepp inom programteori är verksamhetsidé, som om den tydliggörs kan bidra till att ge information om verksamhetens föreställningar om målgrupp, insatser och resultat, men också om förhållandet mellan den tänkta och den reella verksamheten. Här innefattas vilket syfte och mål verksamheten har, vilka effekter som förväntas, samt vilka medel eller insatser som verksamheten tror krävs för att uppnå dess syfte och mål (Hjelte m.fl. 2010)⁴.

Hjelte m.fl. (2010) förklarar i rapporten om Loke, ett uppföljningssystemets kärnkomponenter och dess inbördes förhållande, och illustrerar med denna bild:

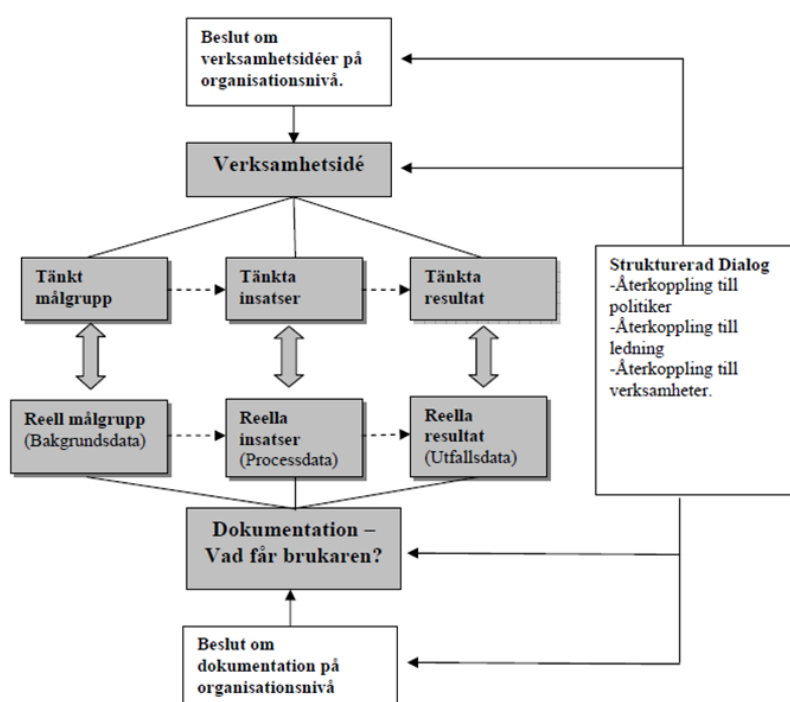

Bild 1: Uppföljningssystemets kärnkomponenter och deras inbördes förhållande (Hjelte m.fl. 2010:64)

Figuren utgår från en idé om verksamheten och visar förhållandet mellan det tänkta och det reella vad gäller målgrupp, insatser och resultat. I början av projektet ställdes frågor om TIGeRs verksamhetsidé till projektets ledning (till projektgruppen, filtergruppen och till två personer från styrgruppen) samt till de tre processtödjarna. De frågor som ställdes var:

1. Vilket är det övergripande syftet med verksamheten (TIGeR)?
2. Vilken eller vilka är målgruppen/målgrupperna?
3. Beskriv målgruppen.

⁴ Nedanstående beskrivning utgår till största del från Hjelte m.fl. (2010), slutrapport om Loke – Lokal evidens.

4. Beskriv ert förväntade resultat för målgruppen (övergripande).
5. Vad förväntar ni ska uppnås under den tid TIGeR är involverad i ett ärende?
6. Vilka övriga mål finns för TIGeR?
7. På vilket sätt förväntas insatserna bidra till resultatet?
8. Vilka framgångsfaktorer ser ni i arbetet med TIGeR?
9. Finns det organisatoriska villkor som försvårar arbetet i TIGeR?
10. Finns det organisatoriska villkor som främjar arbetet i TIGeR?

Svaren på frågorna ett till sju utgör i detta avseende ett underlag för förestående utvärdering av verksamheten. Dokumentation av det praktiska arbetet under projektet bidrar med information och kunskap om verksamhetens reella innehåll, inriktning och resultat, men också om förhållandet mellan verksamhetens idé och det faktiska arbetet.

Kunskapen om verksamhetens reella innehåll kan genereras från två perspektiv. Dels från ett professionellt perspektiv där verksamheten/TIGeR dokumenterar bakgrunds- och processdata samt utfallsdata. Dels från ett ”brukarperspektiv” – som i TIGeR är vårdnadshavarna till barnen men även till viss del barnen⁵ – där resultatet från ifyllda skattningsskalor och intervjuer åskådliggör deras upplevelser av TIGeR men även i vilken utsträckning stödet har bidragit till en förändring av deras livssituation. Här fokuseras både de professionellas och vårdnadshavarnas perspektiv, och då främst via bakgrunds- och processdata.

I rutan längst till höger i bild 1 beskrivs den strukturerade dialogen där återkoppling till politiker, ledning och till verksamheten är viktig och kan bidra till beslut om verksamheten på organisationsnivå. Genom att använda denna modell för lokal uppföljning får ledningen för TIGeR information om verksamheten är ”på rätt väg”, om och vilka avsteg som gjorts samt om något behöver förändras i verksamhetens organisering eller inriktning. Det kan till exempel vara så att organisationen, målgruppen eller insatserna förändras över tid och ledningen behöver bli medveten om dessa förändringar för att kunna ta ställning till dem, inte minst om TIGeRs framtida verksamhet. Under handledningsuppdraget har ett par sådana återkopplingar gjorts genom presentationer till och workshop med styr- och filtergrupp. Utvärderingen blir ytterligare ett tillfälle för återkoppling.

Material

Utvärderingen fokuserar på TIGeRs arbetssätt – vad en TIGeR-insats är och hur arbets sättet upplevs. För det ändamålet används material som genererats under projektiden, fram till och med 31 december 2016. Det är under den perioden som arbetssättet utvecklats i TIGeR. Material som använts är:

- Intervjuer med projektets ledning och processtödarna om TIGeRs verksamhetsidé.

⁵ I den här utvärderingen har inte barnens egna upplevelser fångats i någon större utsträckning även om det finns exempel på hur barnen skattar sin livssituation (se kapitel 5).

- Den beskrivna arbetsprocessen, med uppdelning i de tre faserna introduktions- genomförande- och avslutningsfas.
- Processtödjarnas dokumentation om de 15 uppdragen.
- Ifyllda SRS-, TIGeR- och CORS-skattningsskalor som sammanställs för att visa hur föräldrar och de professionella upplever arbetssättet och sin livssituation⁶.
- Fältanteckningar från handledningsuppdraget och träffar med processtödjare och övrig projektledning.
- Tre fallstudier, vilka även använts vid ett par workshops under projektiden.
- Fem intervjuer med åtta personer; tre föräldrar, en specialpedagog, två pedagoger förskoleklass, en rektor samt en fritidspedagog. Intervjuerna gjordes av en c-student i sociologi, Luleå tekniska universitet, våren 2016⁷.

Metodologiska reflektioner

Jag som har varit handledare i TIGeR och som fått uppdraget att genomföra utvärderingen är sociolog och arbetar som vetenskaplig ledare vid FoUI Norrbottens Kommun, främst med området socialtjänst. Min bakgrund har haft betydelse för hur handledningsuppdraget och också utvärderingen har planerats och genomförts, vilka arbetssätt och teoretiska perspektiv som använts. Genom hela uppdraget har teoretisk kunskap om evidensbaserad praktik, programteorins grunder samt uppföljningsmodellen Loke funnits med. Dessa används främst inom socialtjänstens område, även om de fungerar och används inom andra områden som arbetar med uppföljning och kvalitetsarbete.

Likaså har det betydelse att jag som handledare nu också utvärderar TIGeR. Å ena sidan finns förståelse för det material som samlats in då jag har varit med i samtalen med processtödjarna och övriga i projektet. Jag har inte behövt läsa in mig på material om projektet eller vad som gjorts under handledningsuppdraget, vilket i sig gör utvärderingen mer effektiv. Å andra sidan kanske en annan utvärderare skulle ha fokuserat på andra aspekter i TIGeR och även om jag har ambitionen att beskriva såväl framgångsfaktorer som förbättringsmöjligheter är min uppfattning att TIGeR är ett intressant sätt att arbeta, som till exempel har likheter med det sätt som case managers arbetar inom missbruksvård.

Utvärderingen har dock inte ingått som en del i handledningsuppdraget utan TIGeRs ledningsgrupp har beslutat att tillfråga och anlita FoUI för detta uppdrag efter handledningsuppdraget. Under den tid som handledningsuppdraget pågick har jag varit tydlig

⁶ SRS, Session Rating Scale. CORS, Child Outcome Rating Scale (CORS). Läs vidare under avsnittet "Skattningsskalor som används".

⁷ Intervjupersonerna får samtycka till att materialet används av handledaren/utvärderaren i TIGeR. Utvärderaren har tillgång till intervjuerna i dess transkriberade form, där namn och eventuella personuppgifter har tagits bort.

med att det material som samlas in ägs av projektet och om de anlitar en extern utvärderare tillhandahålls materialet projektet.⁸ För att ytterligare säkra utvärderingens kritiska distans har utvärderingen presenterats för övriga vetenskapliga ledare på FoUI Norrbottens Kommuner och en extern genomläsning med feedback har gjorts av Lennart Svensson, professor emeritus i sociologi.

Genom samtliga uppdrag i TIGeR har Vetenskapsrådets etiska regler gällande hantering och nyttjande av insamlat material tillämpats. De uppgifter som jag har tagit del av har inte innehållit namn, personnummer eller annan personlig information. Materialet har behandlats konfidentiellt både vad gäller förvaring av materialet och hur materialet hanteras i utvärderingen.

Disposition

Nästkommande kapitel, *kapitel 2*, beskriver hur TIGeR-projektet organiseras samt vilka större förändringar som skett i projektet fram till idag. Här återges den tänkta verksamhetsidén som diskuterades i början av projektet samt den arbetsgång som utformas i projektet med introduktion-, genomförande- och avslutningsfas och de olika momenten som ingår i de tre faserna. Kapitlet avslutas med ett avsnitt om de skattningsskalor som används i TIGeR (SRS-, TIGeR- samt CORS-skattningsskala).

Kapitel 3-5 är utvärderingens resultatkapitel. *Kapitel 3* redovisar vad TIGeR-uppdragen innefattar och utgår från processtödjarnas dokumentation om uppdragen. *Kapitel 4* syftar till att beskriva upplevelsen av TIGeRs arbetssätt och utgår främst från intervjuer gjorda av en c-student i sociologi, resultat från ifyllda SRS-skattningsskalor och kommentarer som lämnats vid skattningarna. Fokus är på ett av de mest centrala momenten i TIGeRs arbete, nämligen nätverksmöten men det handlar även om TIGeRs arbetssätt generellt. *Kapitel 5* presenterar tre fallstudier som bygger på verkliga TIGeR-uppdrag och som sammanställs med hjälp av en tidslinje och som utgår från processtödjarnas dokumentation och deras beskrivningar av uppdragen. Här ges också exempel på hur samtliga använda skattningsskalor kan användas.

Kapitel 6 utgör utvärderingens sammanfattning och diskussion. Utgångspunkten är de frågeställningar som utvärderingen avser besvara samt ett avsnitt om utvärderarens reflektioner om TIGeRs organisering.

Bilaga 1 visar innehållet i processtödjarnas dokumentationsmall, uppdelat på de tre faserna. *Bilaga 2* har utgår från processtödjarnas dokumentation och kompletterar uppgifterna i kapitel 3. *Bilaga 3* innefattar en specificering angående nätverksmötena samt SRS-skattningarna vid nätverksmötena. *Bilaga 4* innehåller bilder över fallstudierna samt förklaringar till dessa (samma bilder som i kapitel 5, men i större format).

⁸ Ett undantag är studentens intervjuer, där jag i egenskap av handledare och eventuell utvärderare fick ta del av de transkriberade intervjuerna.

Kapitel 2

Om TIGeR

I kapitlet beskrivs hur TIGeR-projektet organiseras från början och vilka större förändringar som skett i organiseringen. TIGeRs tänkta verksamhetsidé återges och framväxten av TIGeRs arbetsprocess beskrivs indelat i tre faser med de ingående momenten (möten, samtal och besök). Till sist ges en kort presentation av de skattningsskalor som används i TIGeR och i den här utvärderingen.

Organisering av TIGeR

TIGeR-projektet har sitt ursprung i en utbildning som startade 2013 inom området sociala investeringar. Utbildningen gavs via Kommunförbundet Norrbotten⁹ och Kiruna kommun deltog. I samband med utbildningen utformas projektförslaget om TIGeR, vilket Kommunstyrelsen sedan beviljar medel för. Kommunstyrelsen är huvudansvariga för TIGeR, men arbetet bedrivs i samverkan mellan kultur- och utbildningsförvaltningen och socialförvaltningen. När projektet startas upp 2014 organiseras verksamheten med en styrgrupp, en projektgrupp, en filtergrupp och de tre processtödjarna.

Styrgruppen har det övergripande ansvaret för projektet, och ska kontinuerligt leda och följa arbetet samt besluta i frågor som rör den övergripande budgeten och fördelning av resurser och mandat. I styrgruppen deltar från projektets början förvaltningscheferna för berörda förvaltningar (social- samt kultur- och utbildningsförvaltningen), de personer som gick utbildningen i sociala investeringar, samt ekonomichefen:

- Simon Lindh, förvaltningschef kultur- och utbildningsförvaltningen
- Elisabeth Hansson, förvaltningschef socialförvaltningen
- Gun Sörenssen, ekonomichef Kiruna kommun
- Caroline Andersson, kvalitetsutvecklare kultur- och utbildningsförvaltningen
- Jenny Lindberg, avdelningschef individ- och familjeomsorgen socialförvaltningen

Projektgruppen har utsetts av styrgruppen med uppgift att fördela ansvar och ange vad projektarbetet ska innefatta. Vidare har projektgruppen och en av processtödjarna, som i början är projektledare, ett ansvar för verksamheten gentemot styrgruppen.

⁹ Nuvarande Norrbottens Kommuner.

Projektgruppen representeras vid projektets start av:

- Birgit Asplund, chef för elevhälsan samt processtödjarnas arbetsledare
- Ann-Mari Svala, verksamhetsledare socialtjänsten barn och unga
- Anne-Maj Stålnacke, förskolechef förskolan Lombolo
- Katarina Wedegren, rektor F-3 Högalidskolan
- Carina Stålnacke Roos, LSS-handläggare
- Gunilla Stöckel, specialpedagog elevhälsan

Projektgruppen upphör under 2016 eftersom gruppens ursprungliga uppdrag inte längre anses vara aktuellt. Arbetsformerna för TIGeR har antagit en form som kan föras in i ordinarie organisation under elevhälsan.

Filtergruppen bildas med representanter från styr- och projektgruppen. Här får processtödjarna ett praktiskt stöd i uppdragen, beslut tas om vilka ansökningar som ska få stöd från TIGeR och när uppdragen ska avslutas. I filtergruppen deltar:

- Birgit Asplund, chef för Elevhälsan, kultur- och utbildningsförvaltningen
- Caroline Andersson, kvalitetsutvecklare kultur-och utbildningsförvaltningen
- Jenny Lindberg, avdelningschef individ- och familjeomsorgen, socialförvaltningen

Socialförvaltningens representant byts ut ett flertal gånger under 2016 och elevhälsans representant byts ut under 2016. Från december 2016 sker förändringar i organisationen, då upphör filtergruppen och ersätts med en ärendehandledning där elevhälsans (och tillika processtödjarnas) chef ingår, en verksamhetsledare från barn- och familjegruppen på socialförvaltningen och en specialpedagog från elevhälsan.

Vid ärendehandlingen tas frågor upp där processtödjarna upplever att de behöver stöd från verksamheterna för att kunna arbeta vidare med pågående ärenden eller för att kunna ta ställning till om nya ärenden ska påbörjas. Tanken är att gruppen har en stödjande roll och att representanterna tillför perspektiv från de olika verksamheterna, men även att fungera som länken mellan TIGeR och verksamheterna. Elevhälsans chef blir genom den här förändringen mer delaktig i besluten som tas i TIGeR.

Tre **processtödjare** anställs under 2014 för att arbeta i TIGeR. Den första tiden under projektet består processtödjarnas arbetsuppgifter av att förbereda arbetet, att planera och gå en del utbildningar. En av processtödjarna har under 2014 uppdraget att vara projektledare men det uppdraget förändras i januari 2015 till ett uppdrag enbart som processtödjare. Utvecklingsarbetet och ansvaret att följa verksamheten och redovisa till styr- och projektgrupp förvaltas härefter av samtliga processtödjare.

I början av 2015 påbörjas det praktiska arbetet med barnen och familjerna, förutom ett uppdrag som inleds redan i slutet av november 2014. Processtödjarnas ansvar är där efter att driva och utveckla projektet och arbetssättet, att arbeta med uppdragen och att samordna stödet. Processtödjarna är formellt anställda vid elevhälsan, där dess chef är processtödjarnas närmsta arbetsledare.

En av processtödarna får under 2016 ett vikariat som kurator vid elevhälsan och arbetar där resten av projektiden. Under slutet av 2016 rekryteras en ny processtödare, som på grund av sjukdom inte kan fullfölja sitt uppdrag under första delen av 2017. Vidare går de andra två processtödarna vidare till andra arbeten under 2017 vilket innebär att TIGeR-verksamheten inte är igång för närvarande. Pågående uppdrag har till vissa delar övertagits av elevhälsans ordinarie funktioner i väntan på beslut om framtida organisation.

TIGeRs verksamhetsidé

Frågor om TIGeRs verksamhetsidé ställs under projektets första halvår till två representanter i styrgruppen, samt till projektgruppen, filtergruppen och till processtödarna. Resultatet redovisas i *"Delredovisning TIGeR. Uppdraget att handleda TIGeR-projektet januari till juni 2015"* (Eliasson 2015). Här nedan följer en sammanfattning av de frågor som handlar om förväntat syfte, mål, målgrupp och resultat.

Förväntat syfte är enligt de tillfrågade att ge barn stöd tidigt i livet så att de får en trygg uppväxt och skolgång genom att ge stöd till de vuxna som finns i barnets närhet. Det finns behov av stöd från samhället som varken skola, förskola eller socialtjänsten har ansvar för att möta. Förväntningarna är att TIGeR bidrar till att organisationerna ska "tänka efter före", att förhindra att svårigheterna växer sig allt för stora och att "stärka processen skola-förskola-hemmet". TIGeR förväntas bli en brobyggare eller en katalysator mellan aktörer för att förhindra att barn faller mellan olika ansvarsområden.

Tänkta mål med TIGeR beskrivs handla om en förbättrad samverkan och kommunikation, samt att utveckla "nya sätt att jobba", nya arbetsmetoder – så att barnen inte "faller mellan stolarna". Grupperna reflekterar även att TIGeR i stor utsträckning handlar om att "upptäcka hålrum", "belysa systemfel" och att "utveckla, förbättra kittet" mellan olika aktörer. Från styrgruppen beskrivs att det övergripande målet är att "hitta vad som inte fungerar, som kunnat göras annorlunda eller som man ej tänkt på". De beskriver även tänkta mål i ett längre tidsperspektiv vilka handlar om att "minska belastningen i tonårstiden ..." så att de unga inte hamnar i en negativ spiral med allt större behov.

Tänkt målgrupp är i enlighet med projektplanerna barn 3-9 år som oroar eller utmanar vuxna. Enligt processtödarna är målgruppen barn som "på något vis inte är trygga" och enligt styrgruppen handlar det om en målgrupp där det är "något som fattas för att [barnen] ska må bra i skolan och hemma". Processtödarna och till viss del styrgruppen diskuterar dessutom i vilken utsträckning föräldrarna också utgör en målgrupp för TIGeR, även om det inte nämns i någon av projektplanerna. Här är resonemanget att TIGeR hjälper barnen genom att stödja föräldrarna.

I den ursprungliga projektplanen anges att målgruppen ska uppvisa tecken på neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Här finns skillnader mellan gruppernas resonemang som handlar om i vilken utsträckning som neuropsykiatrisk funktionsnedsättning ska

vara avgörande för vilka barn som får TIGeR. Å ena sidan anser styrgruppen att det är viktigt att hålla fast vid att uppdraget handlar om misstänkt neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. De refererar till den ursprungliga projektidén och de socioekonomiska beräkningar som gjorts och menar att om målgruppen förändras kommer också möjligheterna att utvärdera TIGeR från ett socioekonomiskt perspektiv att försvåras. Å andra sidan lyfter projektgruppen upp betydelsen av att inte utgå från diagnos utan från problematiken. Processtödarna reflekterar över att barnen kan ha en sådan problematik och att det också är ”ganska troligt” att de kommer att ha det.

Förväntade resultat av TIGeR handlar om att under projektiden utveckla verktyg, metoder och arbetssätt där samverkan och samsyn blir centralt. Arbetet ska i större utsträckning utgå från en helhetssyn på barnets situation. Hur TIGeR ska nå förväntade resultat är genom att vara länken och katalysatorn mellan olika aktörer (en koordinator). Processtödarna framför att TIGeR kan ”samla in och prata om hållrum, vad som saknas” i organisationerna för att komma ifrån att ansvaret (och skulden) läggs på barnet ifråga.

Sett från barnets perspektiv är förväntat resultat att TIGeR bidrar till att skapa goda (och harmoniska) relationer mellan förskola-skola-hem, samt att TIGeR ger föräldrarna stöd så att de bygger upp sin självkänsla. Hur detta ska uppnås är genom att TIGeR blir ett stöd till de vuxna (föräldrar och andra vuxna och professionella i barnets närhet) så att de blir trygga och kan stödja barnen.

Ett arbetssätt tar form

Under 2015 och halva 2016 utarbetas arbetssättet för TIGeR samt även hur arbetet ska dokumenteras och följas upp. Samtidigt med att arbetssättet växer fram arbetar processtödarna med sina uppdrag. Det innebär att arbetssättet utvecklas i takt med att processtödjarnas uppdrag når de olika faserna i arbetet, först då har det varit möjligt att bestämma hur processtödarna ska arbeta och hur stödet ska anpassas till de enskilda uppdragen. Genom denna lärande ansats revideras också arbetssättet efter hand, till exempel gäller det avslutningsfasen som är den fas som utarbetas sist av de tre faserna.

De tre faser som arbetas fram är introduktionsfas, genomförandefas och avslutningsfas. Varje fas delas in i olika moment och här definieras även vilken dokumentation som bör ingå. Ganska tidigt bestäms att använda SRS- och ORS-skattningsskalor¹⁰ för att ta reda på om TIGeR är på rätt väg och för att lyfta fram barnens och föräldrarnas upplevelse och behov – vilket är en viktig kunskapskälla i en evidensbaserad praktik. ORS-skattningsskala omarbetas sedan till en TIGeR-skattningsskala med fler frågor.

För att uppdragen ska gå att följa – hur de genomförs, omfattningen och vad de innehåller – utformas en dokumentationsmall (bilaga 1). Dokumentationsmallen innefattar uppgifter om datum när olika träffar, möten och samtal genomförs, vilken typ av möten

¹⁰Läs vidare om skattningsskalorna i avsnittet ”Skattningsskalor som används”.

det är, vilka som deltar, vad som händer i uppdraget samt reflektioner från processtöd-jarna. Processtödarna dokumenterar varje uppdrag och har även i efterhand fyllt i upp-gifter om de uppdrag som påbörjas innan dokumentationsmallen blev klar.

Introduktions-, genomförande- och avslutningsfasen

De tre faserna som utarbetas under projektet ges olika färger, vilka följs i denna utvär-dering. Introduktionsfasen är grön, genomförandefasen är orange och avslutningsfasen är blå.

Introduktionsfasens syfte är enligt processtödarna att skapa förutsättningar för arbe-tet med tidiga insatser i familjen och med övriga i nätverket. Målen handlar om att etablera goda relationer till personerna i nätverket, att tydliggöra ansvar och roller för nätverket och för TIGeR, att skapa överblick över barnets hela dag, samt att skapa sam-syn kring uppdraget och de långsiktiga målen.

Tabell 1: Introduktionsfasens steg

STEG	Filtergrupps- bedömning	Första kontakt	Första nätverksmöte	Enskilt möte med vårdnadshavare
Konkreta arbets- uppgifter	Beslutar om det är ett TIGeR-upp- drag utifrån fastställda kriterier.	Information om beslut till vårdnadshavare och övriga aktörer som gjort en ansökan. Första möte med vård- nadshavare, definierar vem som ska ingå i nät- verket.	Nätverksmöte. Kartläggning görs, gemensamma mål och nätverks- plan upprättas. Hållrum synlig- görs.	Återkoppling från nät- verksmötet. TIGeR-plan utformas för TIGeR-upp- dragets innehåll. Processtödjarens funkt- ion samt huvudfokus till en början formuleras.
Sätt att följa upp	Kriterier för intag.	TIGeR-skattning, SRS- skattning.	S.O.S ¹¹ -inspirerad kartläggning, nät- verksplan, SRS- skattning.	Agenda/meny, TIGeR- plan, SRS-skattning.

I introduktionsfasen finns fyra steg som ett uppdrag bör gå igenom, önskvärt är att det sker i den ordning som anges i tabellen ovan. Introduktionsfasen inleds när ansökan inkommer och sedan tas beslut att bevilja TIGeR eller inte, vilket under projektiden görs av filtergruppen. Därefter tar processtödarna en första kontakt och har minst ett möte (enskilt möte) med vårdnadshavarna, där de påbörjar arbetet med att forma det gemensamma arbetet. Om möjligt ska arbetsgången följa denna ordning men fler möten kan ingå, beroende på vilka behov som finns i respektive uppdrag.

Genomförandefasen ska arbeta inom de ”hålrum” som gett upphov till behov av en tidig insats. Målen är dels att arbeta fram metoder och tillvägagångssätt, strategier och idéer; en verktygslåda för arbetet. Dels att skapa och bibehålla goda relationer inom

¹¹ Signs of Safety.

nätverket, att skapa en positiv process samt att etablera och inspirera till fungerande samtalsstruktur, mötesstruktur och möteskultur.

Tabell 2: Genomförandefasens moment

MOMENT	Enskilda samtal/möten	Besök	Samtal med barn	Nätverksmöten
Konkreta arbetsuppgifter	Samtal i olika former för stöd och samordning med vårdnadshavare och andra professionella/ aktörer.	Besök hemma, på förskola, skola, fritidshem osv. Träffar/observerar barnet i olika miljöer.	Göra barnen delaktiga, ta del av deras perspektiv, informera om TIGeR.	Uppföljning, tillägg, revidering av nätverksplan.
Sätt att följa upp	Agenda/meny, ABC-verktyg, förhållnings-sätt, TIGeR-, SRS-skattning.	TIGeR-, SRS-, CORS-skattning, checklista.	CORS-skattning.	Kartläggning, nätverksplan, uppföljningsdokument, SRS-skattning.

Genomförandefasen inleds efter det enskilda mötet som processtödarna och föräldrarna har, då de tillsammans går igenom vad deras gemensamma arbete ska innefatta. I genomförandefasen är det inte bestämt i vilken ordning eller hur ofta de olika momenten ska genomföras utan utgår från de behov som finns i varje enskilt uppdrag. Det är den i tid och arbetsinsats mest omfattande fasen, som kan innefatta ett stort antal träffar, samtal och möten.

Momenten som ingår är: enskilda samtal med föräldrar och andra professionella, besök som innefattar träffar och observationer av barnet i olika miljöer, nätverksmöten med nätverket samt minst ett strukturerat samtal med barnet, där CORS-skattningen används när så är möjligt.

I **avslutningsfasen** är deltagarna i nätverket som arbetar kring barnet tillräckligt trygga att arbeta vidare utan TIGeR. Målet är att det finns en etablerad mötes- och samtalsstruktur mellan föräldrar och det professionella nätverket.

Tabell 3: Avslutningsfasens steg

STEG	Reflektion	Filter grupp	Avstämnings möte	Avslutande nätverksmöte	Avslutande möte	Uppföljande nätverksmöte
Konkreta arbetsuppgifter	Minskat behov av processtöd-jaren. Allt färre möten, både för nätverket och enskilda möten.	Formellt beslut om avslut som dokumenteras utifrån ställda kriterier.	Samtal med vårdnadshavare, utifrån TIGeR-plan. Samtal med barnet.	Möte med nätverket. Uppföljningsplan.	Avslutande möte med vårdnadshavare.	Uppföljande möte med nätverket.
Sätt att följa upp	TIGeR-skattning, SRS-skattning, CORS-skattning.					

Genomförandefasen övergår i avslutningsfasen när huvudansvarig processtödjare upplever att uppdraget börjar gå mot ett avslut, när deltagarna i nätverket är trygga att fortsätta arbetet på egen hand.

Sex steg ingår som i stor utsträckning genomförs i en bestämd ordning, men som också kan ske i en annan ordning om behoven finns. Stegen innefattar processtödjarens egen reflektion om minskat behov av TIGeR, filtergruppsbeslut om avslut, avstämningsmöte med föräldrarna och med barnet, avslutande nätverksmöte, avslutande möte med föräldrarna samt minst ett uppföljande nätverksmöte en tid efter avslut. Det uppföljande nätverksmötet kan med fördel genomföras av och hos en annan aktör, till exempel skolan eller förskolan. Av de 15 påbörjade uppdragen avslutas fem innan årsskiftet 2016-2107.

Momenten i TIGeRs arbetsätt

De olika typerna av moment eller steg som ingår i TIGeRs arbetsätt är de samma oavsett vilken fas det handlar om. Dessa beskrivs kortfattat i detta avsnitt.

Nätverksmöten är ett centralt moment i TIGeRs arbetsätt. Vid nätverksmötena samlas berörda aktörer för att stödet till barnet ska samordnas och ges från ett helhetsperspektiv. Det är föräldrarna som i introduktionsfasen definierar vilka personer, aktörer eller funktioner som bör ingå i nätverket, oftast handlar det om professionella inom främst skola, förskola och förskoleklass. Nätverksmötena genomförs kontinuerlig och vid behov under uppdragets samtliga faser.

Två processtödjare deltar vid varje nätverksmöte, en leder mötet och en skriver minnesanteckningar och antecknar vad som beslutas. Vid första mötet skrivs en *nätverksplan* som nätverket sedan arbetar med och följer upp vid kommande nätverksmöten. Där anges till exempel vad som bestäms, vad som ska göras till nästa möte och vem som ansvarar.

Enskilda möten (fysiska) och **enskilda samtal** (via telefon) med vårdnadshavare och andra professionella som är involverade i uppdragen. Dessa möten kan handla om att processtödjarna förmedlar information, att processtödjaren är ett stöd för föräldrar och professionella, eller följer upp pågående stöd. De enskilda mötena är fysiska, det vill säga processtödjarna träffar personligen en eller några personer som är involverade i uppdragen medan de enskilda samtalen sker via telefon.

Besök som processtödjarna gör i hemmet eller på en verksamhet, till exempel på förskolan, i skolan eller på fritidsaktiviteter. Syftet är att observera barnet i olika miljöer för att till exempel tydliggöra de förhållningssätt som fungerar bra och vad som kan förbättras. Här sker inget strukturerat möte med barnet eller andra.

Strukturerat samtal med barn är ett betydelsefullt inslag i TIGeRs arbete som valts att särskilt lyftas fram. Här träffar processtödjarna barnet för att informera om TIGeR och för att barnen ska bli delaktiga i TIGeRs arbete och förstå varför processtödjarna

träffar personer runt barnet – föräldrar, lärare och så vidare. Barnens perspektiv på stödet är viktigt och när det är möjligt används CORS-skattningsskala som hjälpmedel. Minst ett strukturerat samtal med barn ska göras i genomförandefasen och ett i avslutningsfasen.

Filtergruppsmöte är det forum där ansökningar om TIGeR formellt beviljas eller där uppdrag formellt avslutas. Denna grupp har under projektet fått allt mindre betydelse och processtödjarnas chef (tillika elevhälsans chef) har fått ett större ansvar i det här avseendet. Filtergruppsmöten ersätts under början av 2017 av ärendehandledning med elevhälsans chef som en nyckelperson.

Skattningsskalor som används

I TIGeR används tre skattningsskalor: SRS-, TIGeR- (som har inspirerats av ORS), samt CORS-skattningsskala. Dessa skattningsinstrument består av frågor där individen får markera sin upplevelse på en 10 centimeter lång linje som är ograderad. Markeringar till vänster anger en lägre grad av tillfredsställelse och markeringar till höger på linjen anger en högre grad av tillfredsställelse (Region Västerbotten, 2015).

Den professionella som sammanställer skattningen använder en linjal för att se var på linjen markeringen finns. Frågeområdena på varje skattning summeras och kan sedan föras in i en graf. Det högsta värdet på exempelvis en SRS-skattning är 40 (värde 10x4 frågor) och det lägsta 0 (värde 0x4 frågor), alternativt kan flera skattningar summeras eller så kan varje fråga i flera skattningar läggas samman, till exempel kan frågan om relation summeras för samtliga skattningar (Region Västerbotten, 2015).

SRS, Session Rating Scale, är ett skattningsinstrument som mäter hur individen upplever stödet och det genomförda mötet och arbetet. SRS-skattningar har gjorts av föräldrar vid nätverksmöten och enskilda möten, och professionella har skattat nätverksmötena. Dessa fyra frågeområden ingår i en SRS-skattning:

- *Relation:* Upplever personen att den professionella lyssnar på ett bra sätt och är respektfull i sitt bemötande.
- *Mål och Ämnen:* Arbetar den professionelle med rätt saker.
- *Sätt att arbeta eller Metod:* Vad tycker personen om hur arbetet utförs.
- *Allmänt:* Finns allt med i det som görs eller är det något som personen saknar.

Vanligtvis blir de sammanlagda värdena relativt höga för SRS-skattningar. SRS-skattningen är väl använd både internationellt som nationellt och värde 36 har visats vara gränsen för när individer generellt är nöjda med mötet, vilket innebär en skattning på i snitt 9 på respektive frågeområde (Region Västerbotten, 2015).

ORS, Outcome Rating Scale är ett skattningsinstrument som mäter individens upplevda situation. Skattningen finns utformad för vuxna, ungdomar och för barn (**CORS, Child Outcome Rating Scale**) Genom att besvara fyra frågor ger ORS/CORS ett

utgångsläge för ett behandlingsarbete och när skattningen görs regelbundet framkommer om det stöd som erbjuds leder till en förändring av individens livssituation. Resultatet av skattningarna hjälper också till att ringa in vad det gemensamma arbetet ska handla om. Dessa fyra frågeområden ingår i ORS:

- *Allmänt*: livet i allmänhet.
- *Individuellt*: personligt välbefinnande.
- *Nära relationer*: familj och andra nära relationer.
- *Socialt*: sysselsättning, vänner m.m.

Den **TIGeR-skattningsskala** som används har processtödjarna format med utgångspunkt i ORS-skalan. Den är uppbyggd på samma sätt med en tio centimeter lång skala men med fler frågor:

- *Processer kring barnet*
Hemma (familj osv.)
Förskola/skola
Fritid
Sociala relationer (kompisar osv.)
Välbefinnande
- *Föräldraaspekter*
Föräldraskap
Familjeliv
Kontakt med förskola/skola
Kontakt med andra myndigheter, verksamheter
- *Oro* (förälderns oro för barnet)

TIGeR-skattningen fylls i av föräldrarna till barnet och i det första frågeområdet (Processer kring barnet) skattar föräldrarna sin upplevelse av hur det fungerar för barnet. Det andra frågeområdet (Föräldraaspekter) handlar mer om det egna föräldraskapet och förälderns kontakter med förskola och skola¹². Sedan finns en fråga om förälderns oro för barnet, vilken är fristående från de första frågeområdena.

¹² Frågan om kontakten med andra myndigheter och verksamheter sammanställs inte i den här utvärderingen på grund av att föräldrarna i de flesta fall inte besvarar den frågan. Den upplevs troligtvis inte aktuell av föräldrarna, vilket kan visa att de inte har så många andra kontakter än med skola/förskola.

Kapitel 3

TIGeR-uppdragen

I kapitlets början redovisas de 15 uppdrag som ingår i utvärderingen och därefter statistik som handlar om längden på uppdragen, antal möten, besök och samtal samt antal personer och aktörer som involveras i uppdragen. Uppgifterna utgår från processtödjarnas dokumentation. Mer detaljerade uppgifter finns i bilaga 2.

Barnen som uppdragen handlar om

Utvärderingen innefattar dokumentation om 15 uppdrag och sträcker sig från 27 november 2014 när det första uppdraget inleds, till och med 31 december 2016, som är brytpunkten för utvärderingen. Det är 5 uppdrag som avslutas under perioden och 1 uppdrag avbryts på grund av att huvudansvarig processtödjare byter arbete. Det innebär att 9 uppdrag fortsätter under 2017. Under första halvåret 2015 inleds 10 uppdrag och av dem pågår 6 vid 2016 års slut.

Utöver detta är det 5 ansökningar som inte beviljas TIGeR, samtliga gäller pojkar. Orsakerna som anges varierar men handlar om (i) att föräldern vill avvakta, (ii) att TIGeR inte är aktuellt eftersom barnet inte längre bor i Kiruna, (iii) att det rör sig om för komplex problematik som inte processtödjarna har kompetens för och att en skolkurator involveras, (iv) att skolan inte gjort en pedagogisk kartläggning/handlingsplan och behöver komma igång med sitt arbete samt att Norrbus-samverkan¹³ kan vara ett alternativ, samt (v) att en kurator involveras samtidigt som det råder intagsstopp för TIGeR på grund av osäkerhet om dess fortsatta verksamhet.

Av de 15 beviljade uppdragen är 14 pojkar och 1 flicka. När uppdragen inleds är barnen mellan 3 och 10 år¹⁴, medelåldern är 7,5 år. Av dessa är 12 barn mellan 7 och 10 år och 3 barn är under 7 år. Det är 1 pojke som har en dokumenterad neuropsykiatrisk funktionsnedsättning, övriga barn har ingen sådan diagnos.

När det gäller familjeförhållandena bor 5 barn växelvis hos sina föräldrar och 4 barn har föräldrar som bor tillsammans. Det är 6 barn som i huvudsak bor hos mamman, och av dem har 5 barn en pappa som inte bor i Kiruna. Vid uppdragens början går 9 barn i

¹³ Norrbus-samverkan gäller den överenskommelse som finns mellan kommunerna i Norrbotten och Region Norrbotten kring barn och unga.

¹⁴ Det är 3 barn som fyller 10 år det år som TIGeR-uppdraget inleds. Uppgifter om barnen de facto är 9 år när uppdragen inleds och inte har hunnit fylla 10 år framgår inte av dokumentationen. Dock inleds uppdragen tidigt på året, i januari, april respektive maj.

kommunal skola, 3 barn går skola i fritt alternativ. Det är 2 barn som går i kommunal förskola och 1 barn går förskola i fritt alternativ.

Ansökan till TIGeR kan komma från vårdnadshavare eller från skola/förskola. Totalt gör vårdnadshavarna 5 ansökningar. Skolan ansöker om TIGeR för 5 barn, och för 1 av dessa barn görs 2 ansökningar. Det är 3 dubbla ansökningar där både vårdnadshavare och skolan ansöker om TIGeR. Från förskolan inkommer 2 ansökningar.

Eftersom TIGeR har uppdraget att arbeta med uppgifter som andra aktörer inte ansvarar för innebär det bland annat att skolan eller förskolan har påbörjat att skriva och arbeta med en pedagogisk kartläggning och handlingsplan¹⁵ och att arbete utifrån den planen pågår. I 11 uppdrag anges att det vid ansökningstillfället finns en pedagogisk kartläggning/handlingsplan och i 9 av dessa pågår arbete utifrån den. I 3 uppdrag finns inte någon kartläggning/handlingsplan men i 1 av dessa 3 uppdrag upprättas en under TIGeR-uppdraget pågår. I 1 uppdrag saknas uppgifter om det i processtödjarnas dokumentation.

Uppdragens sammansättning

Här redovisas uppgifter om uppdragen, vilka aktörer som varit involverade samt antal samtal, möten och besök¹⁶. Först presenteras en sammanställning över samtliga uppdrag och därefter delas uppdragen upp efter de tre faserna – introduktionsfas, genomförandefas och avslutningsfas. Samtliga uppdrag har passerat introduktionsfasen och är i genomförandefasen eller avslutningsfasen, 5 uppdrag har avslutats.

Tabell 4: Sammanställning över samtliga uppdrag

Totalt	Antal	Medel
Längd, månader	248	16,5
Träffar	890	59,3
Varav nätverksmöten	102	6,8
Varav samtal med barn i genomförandefasen	24	1,6
Aktörer	2 616	174,4
Varav processtödjare	987	65,8

I genomsnitt har uppdragen pågått i 16,5 månader. Det totala antalet samtal, möten och besök är 890 stycken, vilket i genomsnitt blir 59,3 möten per uppdrag. Av dessa är

¹⁵ Förskola/skola gör en pedagogisk kartläggning när de upplever en situation i undervisningen eller i förskolan som de inte klarar av. Efter kartläggningen görs en pedagogisk handlingsplan där det anges hur förskolan/skolan ska arbeta vidare med det som framkom i kartläggningen. Fortsättningsvis används begreppet pedagogisk kartläggning/handlingsplan i utvärderingen och då refereras till antingen kartläggningen eller handlingsplanen, eller till båda. Detta eftersom processtödjarna inte har haft behovet av att särskilja dessa i sin dokumentation.

¹⁶ I den här utvärderingen används emellanåt begreppet *träffar* som ett samlingsbegrepp för möten, samtal och besök som är de begrepp som används i processtödjarnas dokumentation.

102 nätverksmöten, i genomsnitt 6,8 nätverksmöten i varje uppdrag. Totalt görs 24 strukturerade samtal med barnen i 14 uppdrag.

Det totala antalet möten varierar i de 15 uppdragen, allt från 16 till 183 möten (se bilaga 2). I de 3 uppdrag som påbörjas under 2016 och som inte avslutats genomförs 16, 20 respektive 26 möten. De 7 uppdrag som påbörjas under 2015 och som inte avslutas har generellt flest genomförda möten, allt mellan 26 och 183 möten. I de 5 avslutade uppdragen varierar antalet genomförda möten mellan 24 och 82.

Under de 890 träffarna deltar 2 616 personer¹⁷ och av dessa utgör 987 processtödjarnas deltagande. I genomsnitt deltar personer vid drygt 174 tillfällen per uppdrag.

Tabell 5: Sammanställning över samtliga uppdrag

	Tillfällen/personer	Uppdrag
Processtödjare	987	15
Barn	126	14
Mammor	516	15
Pappor	213	13
Bonusföräldrar	58	7
Skola	519	13
Förskola/förskoleklass	89	6
Fritidshem	35	7
Elevhälsa	47	10
Socialtjänst	15	2
BUP ¹⁸	10	4
BVC ¹⁹	1	1

Förutom processtödjarnas deltagande är det mammorna som deltar i samtliga 15 uppdrag, vid 516 tillfällen. Papporna är med vid färre träffar (213 stycken) än mammorna och i 2 uppdrag är inte pappan alls delaktig, men där medverkar en bonusförälder. De tre processtödjarna har träffat 14 av barnen vid 126 tillfällen.

Skola, förskola och förskoleklass är med i samtliga uppdrag och deltar med personal vid 608 tillfällen och fritidshem vid 35 tillfällen. Elevhälsan är med i 10 uppdrag vid 47 tillfällen. Socialtjänsten, BUP och BVC deltar i några få uppdrag vid totalt 26 tillfällen.

¹⁷ I utvärderingen används begreppen *personer* och *tillfällen*. Detta innebär till exempel att de tre processtödjarna deltar vid 987 tillfällen i de 15 uppdragen, eller att vid de 519 tillfällen som professionella från skolan deltar är det vid vissa träffar och uppdrag samma personer som deltar. Emellanåt används även mötesdeltagare för att förtydliga att det kan handla om samma personer som deltar vid flera möten i ett eller flera uppdrag.

¹⁸ BUP, Barn- och ungdomspsykiatri

¹⁹ Barnavårdscentral

Tabell 6: Sammanställning över introduktionsfasen

	Antal	Medel
Arbetsdagar ²⁰	1 129	75,3
Träffar	93	6,2
Varav nätverksmöten	15	1,0
Aktörer	266	17,7

När **introduktionsfasen** studeras mer specifikt framkommer att medelvärdet från ansökan till dessa genomförandefasen börjar är drygt 75 arbetsdagar. Bland de uppdrag som har de längsta introduktionsfaserna, mellan 77 och 178 arbetsdagar, är orsakerna att filtergruppen avvaktar med beslut (i 3 uppdrag) och/eller att ansökan inte hinner beviljas före julhelgen eller innan sommaren (5 uppdrag).

Samtliga moment i introduktionsfasen genomförs i enlighet med utarbetat arbetssätt, förutom i 2 uppdrag där det inte är någon filtergruppsbedömning av ansökan. Det ena uppdraget är det som först beviljas TIGeR, och då finns inte filtergruppen och inte heller ett utarbetat arbetssätt.

Processtödjarna genomför sammanlagt 93 möten i introduktionsfasen. Av dem är 15 nätverksträffar, 1 nätverksträff per uppdrag. Totalt deltar 266 mötesdeltagare på träffarna, enligt fördelningen i tabellen här nedan.

Tabell 7: Deltagande aktörer introduktionsfasen

	Antal tillfällen	Antal uppdrag
Processtödjare	102	15
Barn	1	1
Mammor	64	15
Pappor	26	11
Bonusföräldrar	11	6
Skola	39	10
Förskola/förskoleklass	14	8
Fritidshem	3	3
Elevhälsa	5	3
BVC	1	1

Eftersom denna statistik utgår från det arbete som processtödjarna gör i TIGeR är de också de som deltar mest frekvent, vid 102 tillfällen och i samtliga uppdrag. I övrigt deltar mammorna i stor utsträckning, mer än dubbelt så ofta som papporna. I 2 uppdrag, som båda påbörjas under 2016, deltar båda föräldrarna i lika stor utsträckning. Skola eller förskola och förskoleklass är involverade i samtliga 15 uppdrag, varav skolan deltar vid flest tillfällen.

²⁰ Här redovisas arbetsdagar/vardagar, vilket innebär att helgdagar har räknats bort.

Tabell 8: Sammanställning över genomförandefasen

	Antal	Medel
Månader ²¹	160	10,7
Träffar	757	50,5
Varav nätverksmöten	82	5,5
Varav samtal med barn	24	1,6
Aktörer	2 224	148,3

Den andra fasen i TIGeRs arbetssätt är **genomförandefasen**. I genomsnitt pågår den i närmare 11 månader. Eftersom 10 uppdrag är i genomförandefasen vid utvärderingens brytpunkt kan medelvärdet komma att förändras efter hand som fler uppdrag går mot ett avslut.

Sammanlagt har processtödjarna hittills genomfört 757 möten, varav 82 nätverksmöten. Medeltalet är drygt 50 möten per uppdrag, och 5,5 nätverksmöten. De strukturerade samtalen med barnen har hittills skett i 14 uppdrag, och totalt 24 gånger. I 5 uppdrag genomförs fler än ett samtal med barnet. I genomförandefasen ingår 4 moment, vilka processtödjarna överlag arbetar med i samtliga uppdrag. Ordningen och omfattningen varierar beroende på de behov som finns i respektive uppdrag.

Totalt har 2 224 mötesdeltagare närvarat på träffarna och mötena i de 15 uppdragen, enligt fördelningen i nedanstående tabell.

Tabell 9: Deltagande aktörer genomförandefasen

	Antal tillfällen	Antal uppdrag
Processtödjare	842	15
Barn	118	14
Mammor	430	15
Pappor	173	12
Bonusföräldrar	43	5
Skola	457	13
Förskola/förskoleklass	68	2
Fritidshem	32	6
Elevhälsa	39	9
Socialtjänst	13	1
BUP	9	4

Av de 2 224 mötesdeltagare som är involverade i genomförandefasen deltar processtödjarna vid 842 tillfällen. I likhet med introduktionsfasen är det mammorna som deltar vid flest tillfällen och i samtliga uppdrag. Detta är i betydligt högre utsträckning än papporna, undantag är i 3 uppdrag där papporna är med oftare än mammorna.

²¹ Längden på genomförandefasen har beräknats i månader, och på grund av omfattningen i tid räknas inte sommaresemester, helger eller julleddigheter och så vidare bort.

Professionella från skola, förskola och förskoleklass är representerade i samtliga uppdrag och skolan deltar mest frekvent, vid 457 tillfällen. Elevhälsan deltar vid 39 möten, i 9 uppdrag.

Tabell 10: Sammanställning över avslutningsfasen för de 5 uppdrag som avslutats

	Antal	Medel
Arbetsdagar ²²	235	47,0
Träffar	40	8,0
Varav nätverksmöten	5	1,0
Aktörer	126	25,2

Det är 5 uppdrag som har avslutats och för dessa pågår **avslutningsfasen** i genomsnitt i 47 arbetsdagar. Avslutningsfasen följer i samtliga uppdrag beslutad arbetsgång, och har för respektive uppdrag innefattat 1 avslutande filtergruppsmöte, 1 avstämningsmöte med barn, 1-3 avstämningsmöten med föräldrar, 1 nätverksmöte samt 1 uppföljande möte.

Totalt deltar personer och aktörer vid 126 tillfällen i avslutningsfasen i de här 5 uppdragen, i genomsnitt 25 mötesdeltagare i respektive uppdrag. Vilka som deltar framgår av tabellen här nedan.

Tabell 11: Deltagande aktörer avslutningsfasen

	Antal tillfällen	Antal uppdrag
Processtödjare	43	5
Barn	7	5
Mammor	22	5
Pappor	14	4
Bonusföräldrar	4	1
Skola	23	4
Förskola/förskoleklass	7	2
Elevhälsa	3	2
Socialtjänst	2	1
BUP	1	1

Processtödjarna deltar vid 43 tillfällen. Förutom i 1 uppdrag är mammorna och papporna delaktiga i nästan lika stor utsträckning och i det uppdrag där pappan inte alls är med, deltar en bonusförälder. I samtliga uppdrag medverkar personer från skola, förskola eller förskoleklass, vid totalt 30 tillfällen. Elevhälsan är med i 2 uppdrag och socialtjänsten och Barn- och ungdomspsykiatri (BUP) i 1 uppdrag vardera.

²² Här redovisas arbetsdagar, vilket innebär att helgdagar har räknats bort.

Sammanfattning av kapitlet

Totalt ingår 15 TIGeR-uppdrag i utvärderingen och av dessa har 5 uppdrag avslutats. Det är 14 pojkar och 1 flicka som har TIGeR. Barnen är vid uppdragets start mellan 3 och 10 år och av dessa är 12 barn 7 år eller äldre.

Med få undantag arbetar processtödjarna efter utarbetat arbetssätt, med de olika momenten och stegen i introduktions-, genomförande och avslutningsfas. Vissa variationer finns som beror på de behov som uppstår i respektive uppdrag. Uppdragen pågår i genomsnitt i 16,5 månader och 890 samtal, möten och besök genomförs med drygt 2 600 mötesdeltagare (föräldrar, professionella och processtödjare). Mammorna deltar vid 516 tillfällen i samtliga uppdrag medan papporna deltar vid 213 tillfällen i 13 uppdrag. Skola, förskola, förskoleklass och fritidshem medverkar i alla 15 uppdragen, vid 643 tillfällen, i genomsnitt vid närmare 43 tillfällen per uppdrag.

Genomförandefasen är den i tid och arbetsinsats mest omfattande fasen där det ingår ett stort antal samtal, möten och besök; den pågår i genomsnitt i närmare 11 månader per uppdrag, i medeltal genomförs 50,5 träffar med 148 mötesdeltagare i varje uppdrag.

Kapitel 4

TIGeRs arbetssätt i allmänhet och nätverksmötena i synnerhet

Det här kapitlet beskriver hur föräldrar och professionella upplever TIGeRs arbetssätt genom nätverksmötena, som är ett centralt arbetsmoment i TIGeR. Kapitlet utgår från processtödjarnas dokumentation, SRS-skattningar från nätverksmötena och lämnade kommentarer, samt från intervjuer med ett urval av föräldrar och professionella.

Under TIGeR-uppdragen anordnas nätverksmöten kontinuerligt i samtliga uppdrag och är det moment som är gemensamt för samtliga berörda aktörer – föräldrar och professionella. Nätverksmötena blir därmed ett betydelsefullt moment när upplevelsen av arbetssättet beskrivs.

Syftet med nätverksmötena är att stödet till barnet ska utgå från ett helhetsperspektiv (se till barnets hela dag) och att tydliggöra vem som ansvarar för vad i det gemensamma arbetet. Två processtödjare deltar vid varje nätverksmöte, en leder mötet (en ”ordförande”) och den andra processtödjaren är ”sekreterare”. Vilka som bör ingå i nätverket definieras av föräldrarna under introduktionsfasen.

Tabell 12: Nätverksmöten totalt

	Antal	Medel/ uppdrag
Nätverksmöten	102	6,8
Personer, aktörer	701	46,7
Processtödjare	199	13,3
Mor	95	6,3
Far	48	3,2
Bonusförälder	18	1,2
Skola	238	15,9
Förskola, förskoleklass	52	3,5
Fritidshem	22	1,5
Elevhälsa	19	1,3
Socialtjänst	2	0,1
BUP ²³	7	0,5
BVC ²⁴	1	0,1

Totalt genomförs 102 nätverksmöten i de 15 uppdragen vilket i genomsnitt är 7 nätverksmöten per uppdrag. Såväl i introduktionsfasen som i avslutningsfasen genomförs

²³ Barn- och ungdomspsykiatrien.

²⁴ Barnavårdscentral

i genomsnitt 1 nätverksmöte per uppdrag, resterande nätverksmöten sker under genomförandefasen.

De 102 nätverksmötena har sammanlagt 701 mötesdeltagare, vilket är närmare 47 personer i medel per uppdrag. Oavsett vilken fas i TIGeRs arbetsprocess det handlar om deltar skolan med flest personer (totalt 238 stycken), vid i genomsnitt närmare 16 tillfällen per uppdrag. Mammorna deltar också i stor utsträckning i alla uppdrag och med totalt 95 tillfällen utgör det nästan dubbelt så många tillfällen jämfört med pappornas deltagande. Processtödjarna deltar vid 199 tillfällen. I bilaga 3 specificeras nätverksmötena uppdelat på de olika faserna och deltagande aktörer.

Skattning av nätverksmötena via SRS-skattningsskala

Processtödjarna använder SRS-skattningar²⁵ dels för att följa hur nätverksmötena som arbetsform upplevs, dels för att följa hur arbetet i TIGeR fortskrider i respektive uppdrag. I den här utvärderingen används SRS-skattningen för att beskriva hur nätverksmötena som arbetsform och del i TIGeRs arbete upplevs.

Totalt ingår 413 SRS-skattningar i utvärderingen²⁶, 131 skattningar av föräldrar och 282 skattningar av de professionella som är engagerade i TIGeR-uppdragen (bilaga 3).

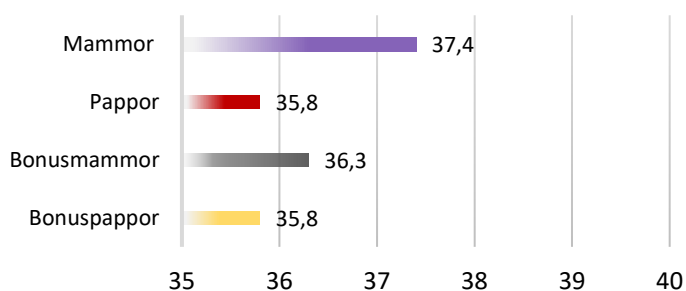

Diagram 1: SRS-skattningar från nätverksmöten, vårdnadshavare, medel

Av de 131 SRS-skattningar som **vårdnadshavare** gör vid nätverksmötena finns 79 skattningar från mammorna, 39 från papporna, 7 från bonuspapporna och 6 från bonusmammorna. De enskilda skattningarnas sammanlagda värde varierar mellan 33,1 och 40,0 och har det totala genomsnittliga värdet 36,5.

Papporna och bonuspapporna är de som skattar nätverksmötena lägst med ett medel på 35,8 vardera. Detta ligger något under 36, vilket är det påvisade värdet för när individer som skattar är nöjda med det specifika mötet (Region Västerbotten, 2015). Mammorna är de som är mest nöjda med nätverksmötena, med ett genomsnitt på 37,4 och bonusmammorna skattar 36,7 i genomsnitt.

²⁵ Läs mer under avsnittet ”SRS-skattningsskala”.

²⁶ De SRS-skattningar som redovisas har skattning på samtliga fyra frågeområden.

Några pappor ger exempel på vad som kan vara orsak till de lägre skattningarna. En pappa upplever att det mestadels är mamman som behöver stöd och att det fungerar bra för honom med barnet, pappan skriver: *”Jag har sätt att hantera barnen, så jag är med för [mammans] skull”*. Samtidigt skriver pappan att han i början hade svårt att *”släppa jobbet”* och vid ett senare tillfälle skattar pappan högre på samtliga fyra frågeområden och framförde då fördelarna med att arbeta tillsammans med skolan.

Ett par mammor och en bonusmamma som har skattat enskilda nätverksmöten lägre än 36 framför orsaker till de lägre skattningarna och som handlar om att andra vårdnadshavare som de önskar ska delta inte gör det, att det inte är tillräckligt konkret vad som behöver göras, att ansvarsfördelningen inte upplevs *”helt klarlagd i vissa frågor”* och att övriga professionella vid ett specifikt nätverksmöte har ett *”behov av att surra av sig”*.

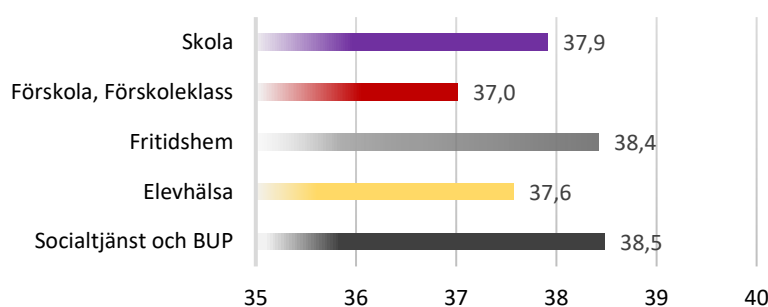

Diagram 2: SRS-skattningar från nätverksmöten uppdelad på verksamheter, medel

När det gäller de **professionellas** SRS-skattningar ingår totalt 282 stycken i utvärderingen. Personal från skolan skattar flest gånger, 189 gånger (det är också de som deltar i störst utsträckning i TIGeR-uppdragen). Därefter finns 36 skattningar från förskola och förskoleklass, 16 från elevhälsan samt 7 från socialtjänsten och barn- och ungdomspsykiatrin.

Medelvärdet för samtliga SRS-skattningar är 37,9. Det är inga stora skillnader mellan skattningarna från de olika verksamheterna, ett undantag är dock förskola/förskoleklass där medelvärdet för skattningarna är något lägre jämfört med övriga verksamheter. Medelvärdena är högre för deltagande verksamheter än för vårdnadshavarnas skattningar (undantaget skattningarna från förskola, förskoleklass).

Professionella som skattar lägre än 36,0 i genomsnitt lämnar kommentarer som att de *”hann inte med allt”* vid nätverksmötet, att *”det går framåt men finns förbättrings-sätt”*, och ytterligare en *”önskar att [en viss person] hade deltagit på mötet”*.

Föräldrars och professionellas upplevelser av TIGeR

De som intervjuas och fyller i SRS-skattningen upplever överlag nätverksträffarna och arbetssättet positivt. I de skrivna kommentarerna från de professionellas skattningar framkommer att det genomförda nätverksmötet som skattningen gäller var *"intressant och givande"*, att det *"kändes effektivt och bra"* och att det var *"givande och professionellt"*. Även föräldrar framför en nöjdhet med mötena, bland annat skriver en förälder att:

Jag är nöjd med mötesformerna. Får nya infallsvinklar i och med samtalen i grupp.

TIGeRs arbetssätt med nätverksmötena innebär en struktur och en tydlighet, som inte funnits tidigare. En person från elevhälsan skriver vid ett nätverksmöte att det har varit ett *"bra och strukturerat möte. Tänk om alla möten vore så här!"*. Vidare beskrivs att arbetssättet är konkret, det har resulterat i konkreta mål och i en konkret nätverksplan. Detta exemplifieras av en förälder och en klasslärare:

Jag har lyft det jag ville lyfta och gillar att det resulterade i en konkret handlingsplan med utpekade ansvariga.

Jag tyckte mötet var givande med konkreta mål som vi kan arbeta efter.

Upplägget av mötena innebär enligt en förälder och två professionella att det är *"tydligt och strukturerat vem som gör vad"*, *"att alla fick möjlighet att komma till tals"* och att *"ordet fördelas mellan alla deltagare"* vid mötena. En aspekt som återkommande framförs via SRS-skattningarna från professionella handlar om att nätverksmötena präglas av en *"ömsesidig respekt"*, ett *"mycket bra och öppet diskussionsklimat"*, en *"lugn samtalsmiljö"* och en *"öppen relation mellan alla"* som deltar, det vill säga en god stämning och ett positivt samarbetsklimat. Flera av de faktorer som berörs här som kännetecknande för TIGeR är sådant som ofta beskrivs underlätta samverkan.

Rollfördelningen på nätverksmötena, där en processtödjare fungerar som *"ordförande"* och den andra som *"sekreterare"*, upplevs också som en framgångsfaktor, vilket en pedagog beskriver så här:

... en av processtödjarna är ordförande och det finns alltid en sekreterare. Det är inget vi behöver fundera på utan vi har vår sak, det här lyfter vi, sedan lyssnar vi på de andra. ... Det är viktigt med en ordförande som verkligen fördelar arbetet ... och en aktiv sekreterare.

Att ha den här rollfördelningen innebär att se till att alla kommer till tals, men även att samtalet avgränsas till det som mötet är tänkt att handla om, att deltagarna håller sig till *"ämnet"* och att det finns en *"tydlig dagordning"*. Processtödjarna utgår från den plan som upprättas vid första nätverksmötet och som sedan följs upp och förändras efter hand. Där anges ansvarsområden för de personer och verksamheter som deltar, vad som ska göras till nästa gång och vem som ansvarar för att göra det.

Processtödjarna arbetar för att nå en samsyn och för att samordna stödet, vilket beskrivs som en fördel. Bland annat förklarar en förälder att nätverksmötena är tillfällen där de samlade får prata om det som är relevant och de hjälper *"till med att få en samsyn, att man jobbar lite likadant"* och tar reda på vad som är framgångsrikt i olika situationer. En annan förälder skriver att det är *"toppen att jobba ihop med skolan så att alla vuxna har samma linje i samarbetet med [barnet]"*. Ytterligare en förälder berättar hur det troligtvis hade varit utan TIGeR:

Det kanske blir mer som det har varit tidigare. Då har man fått gå till läraren direkt och ta upp om man har något att klaga över, något som inte fungerar. Nu har vi kunnat köra allt på samma ställe, som har gjort det mycket lättare.

Genom att samla berörda personer i nätverket kan var och ens ansvarsområde tydliggöras. Enligt en rektor som är involverad i ett TIGeR-uppdrag har TIGeRs arbetssätt bidragit till att det för barnen blivit en oväntad och snabb förbättring av barnets situation:

... TIGeR samlade alla parter kring eleven, alla som hade med eleven att göra, kring samma bord och alla fick beskriva situationen och utifrån de olika situationerna så började de ... som har ansvaret över de olika sakerna agera och det blev en snabb förändring.

När stödet samordnas genom TIGeR utgår stödet i större utsträckning från ett helhetsperspektiv; en pedagog menar *"att få samtala tillsammans ger en större helhetsbild"* och en klasslärare framför att *"alla som jobbar med [barnet] får veta 'allt'"* och att det underlättar deras arbete. Även informations- och beslutsvägar förenklas, vilket här beskrivs underlätta arbetet:

Det är ganska snabba beslut. Det är korta vägar ... Om vi inte hade haft TIGeR hade jag och min kollega hållit på att klura och tagit kontakt med vår specialpedagog som skulle fått ta kontakt med elevhälsan. Det hade gått i så många steg.

Processtödjarna blir härigenom en länk mellan i första hand hemmet och skolan eller förskolan; de blir *"gränsöverskridande, de har kopplingen mellan hem och skola och lite fritid"* berättar en förälder, och en pedagog menar att TIGeR *"har hela bilden"* av barnets behov.

Det finns dock några föräldrar som framför att nätverksmötena inte alltid fungerar så bra, att även om ambitionen finns så kan det vara svårt att arbeta från ett helhetsperspektiv. Vid de här tillfällena handlar det om att föräldrarna inte känner att de är på samma nivå som de professionella (det vill säga, en upplevd maktrelation). En förälder beskriver att det är *"enkelt att prata om allt men likväl lätt att känna sig bedömd och otillräcklig som förälder"*. En annan förälder ger uttryck för att relationen mellan förälder och professionella inte alltid är enkel:

Kanske är jag hörd och förstådd men jag känner att vi tycker olika. Jag och skolan. För mig känns det som att de [personal] är väldigt negativt inställda till [barnet].

Vinster med TIGeRs arbetssätt

Att arbeta med tidiga insatser till barn ger långsiktiga resultat först flera år senare. Det förebyggande perspektivet lyfts upp av en förälder som menar att *"om man kan förebygga tidigt behöver man inte använda de senare för att ta tag i problematiken"*. I övrigt tenderar intervjupersonerna att beskriva vinster för barnen och familjerna samt för de professionella och deras verksamheter i ett mer närliggande perspektiv.

De intervjuade föräldrarna och professionella upplever att livssituationen för **barnen** har förbättrats sedan TIGeR kom in i bilden. I och med att stödet samordnas förbättras relationen mellan de vuxna (föräldrar och professionella). En specialpedagog upplever att arbetssättet skapar ett *"förtroende och det känner barnet"* och miljön för barnet blir tryggare. Vidare berättar en pedagog att det barn som har TIGeR idag mår bättre och är tryggare och att det har skett en *"personlig utveckling hos barnet"*. En förälder berättar på liknande sätt att barnet har blivit tryggare och är *"gladare än ... på länge"*:

Det var en dipp om man ser på de här skolfotona. En liten, liten bebis, jätteglad och sedan kommer det till dagis och man ser ögonen som är mörka ... alldeles matta. Och nu är [barnet] glad igen. En inre glädje har liksom kommit fram, [barnet] är mycket gladare.

Föräldern berättar också att de nu kan göra mer saker på kvällarna som *"andra"* familjer. Även en rektor förklarar att i ett TIGeR-uppdrag där rektorn är involverad är barnet gladare och tryggare idag och har fått en bättre skolsituation:

[Barnet] är glad idag och det går bra i skolan ... och nu kan eleven också använda sin potential till att inhämta kunskaper ... och det kunde [barnet] inte utifrån den situation som rådde för drygt ett år sedan.

I det uppdrag som rektorn refererar till upplevs också att förbättringen av skolsituationen var oväntat snabb. I ett annat TIGeR-uppdrag som rektorn är involverad i beskrivs att behoven i större utsträckning handlar om stöd till föräldrarna och då behövs inte lika stora förändringar i skolans organisering av arbetet utan en annan form av stöd.

Genom att processtödjarna ger stöd till **föräldrarna** kan de bli tryggare i att stödja sina barn, tryggare i rollen som förälder och i kontakten med professionella inom till exempel skola och förskola. Förhållningssätt som fungerar bra i exempelvis hemmet kan också fungera bra i skolan eller på förskolan, och vice versa. På det sättet blir processtödjarna och TIGeR en länk mellan hemmet och de verksamheter och professionella som deltar.

De tre intervjuade föräldrarna beskriver att de tillsammans med processtödjarna formulerar konkreta och för föräldrarna relevanta mål. Det kan enligt föräldrarna handla om att barnet ska kunna ha kompisar hemma, att *"få lite mer rutiner i vardags-situationer och i andra konflikter som kan uppstå hemma"*, och de får inspiration från processtödjarna så att de utvecklas, *"kommer vidare"* i sin roll som förälder. Vidare är processtödjarna ett *"bollplank"* för föräldrar som inte har någon närstående att prata med om sitt barn, en förälder berättar:

Så fort det var något kunde jag ringa till en av processtödjarna inom TIGeR och de kunde guida mig på ett bra sätt och lugna ner mig. Jag vet inte vad jag skulle ha gjort om det inte var någon annan som kunde lugna ner mig som [processtödjaren] gjorde.

Det här stödet upplever föräldern att andra aktörer och professionella inte har gett dem tidigare. Processtödjarna kan, som den här fritidspedagogen beskriver, vara *”en mellanhand mellan mamma och pappa”*, det vill säga ett stöd i kontakten mellan föräldrarna, speciellt när föräldrarna inte bor samman. Två föräldrar beskriver att genom TIGeR har de *”haft en egen plan och ett eget arbete mellan mig och pappan, mot våra barn hemma”* och att de fått *”en bättre övergripande bild över båda hemmen”*.

Genom stödet till föräldrarna upplever professionella att föräldrarna har fått en större kunskap i sin föräldraroll och är tryggare. Här ges ett exempel av en pedagog:

Mamman känns lite tryggare i rollen som förälder nu. Hon ger inte samma uttryck för oro som det var innan ... Hon känns lite tryggare som förälder, inte lika orolig. ... Sedan är hon inte lika kravfylld heller. ... Jag tycker att hon har backat lite, litat på oss och jag tycker hon känns tryggare i sin roll.

Oron som mamman har för det här barnet upplevs minska och idag upplever pedagogerna att mamman har en större tillit till att förskolan gör ett bra jobb. En förälder beskriver att den förbättrade relationen och kommunikationen med de professionella har inneburit att oron har minskat: *”man vet vem man ska prata med”* och *”den egna oron man har, har som kommit till ro”*. En annan förälder upplever att kontakten med de professionella fungerar bättre idag sedan TIGeR kommit in:

Vi blev inte hörda och jag kände mig inte nöjd med de mötena vi hade. Vi kom inte fram någonstans, så det här med TIGeR var ett stort stöd, seriöst och att man har ett mål, så det var det viktigaste. Så det, tidigare var inte ... kommunikationen som den är nu.

Ytterligare en aspekt som lyfts fram i intervjuerna är att processtödjarna arbetar för att öka delaktigheten hos samtliga föräldrar, enligt den här läraren är det positivt att *”höra hur föräldrarna upplever olika situationer”*, och enligt den här pedagogen är:

... det bästa är att vi har haft kontakt med pappan. Jag tycker det är en framgångsfaktor för han bor inte i stan och han har varit med på, senaste tiden via telefon alltså, så då har han också kunnat delta på mötena och det är tack vare dem. Det tror jag inte vi själva hade klurat ut så där direkt ...

Pedagogen förklarar att de inte hade haft kontakt med pappan innan TIGeR men att det är bra, inte minst *”för familjen, för barnet, att både pappa och mamma är med”*.

TIGeR beskrivs även ha fördelar för de **professionella** och för deras **verksamheter**. TIGeR har uppdrag att täcka upp där andra aktörer i kommunen inte kan ge föräldrar och professionella inom främst skola och förskola det stöd de behöver. Processtödjarna ska inte ta över någon annan aktörs ansvar utan utgöra ett komplement till de ordinarie aktörer som finns runt barnet. En rektor beskriver ett uppdrag där de innan TIGeR försökte vända sig till bland annat socialtjänsten, men att det *”kändes som att man talar*

med en vägg” och de försökte också möta föräldrarna och arbeta med dem men utan resultat:

Vi försökte samla föräldrar till möten och så men det var utanför vår profession helt enkelt och det gav inget resultat, situationen var kaotisk när vi försökte agera på en arena som inte var vår ...

Andra professionella från skola och förskola berättar att det som TIGeR gör inte tillhör skolans uppdrag och när inte TIGeR är involverad tenderar dessa uppgifter, som samordning av olika aktörer, att bli skolans och förskolans ansvar – och de tar på sig det ansvaret utan att uppleva sig ha kompetens för det. Härmed upplevs TIGeR underlätta de professionellas arbete och TIGeR fyller en funktion som inte funnits tidigare. En pedagog berättar:

... det känns som skönt för mig att allt ansvar inte ligger på mig i förskoleklassen för hade vi inte haft [TIGeR] hade allt ansvar legat på oss: Vilka ska vi ta kontakt med? Vilken fråga hör här? Men nu vet man det: Ja, men okej det här är ditt, du som förälder, det här ska du ringa och ta reda på, det här får du som specialpedagog ta, det här är förskoleklass och det här är fritids ... Det underlättar vårt arbete faktiskt.

Flera av de intervjuade professionella upplever att denna relation är svår att hantera när det gäller dessa barn. Två av de professionella som intervjuas menar att processtödjarna kan ta upp frågor med föräldrarna som de professionella upplever känsliga att prata om men som ändå är viktiga för relationen och för tilliten till skola eller förskola:

... det känns ganska skönt att det är någon annan som lyfter frågan. För det kan vara saker som, jobbiga saker man måste prata om.

Jag tycker det är jätteskönt att det finns någon annan profession som kan ta det och prata hur det ser ut och vad det kan innebära, ... hur ser kraven ut och vad innebär det om man inte lär sig vissa moment och varför blir det till exempel annorlunda i skolan då ... Det är inte alltid positivt heller att ta de [känsliga frågorna] som personal i skolan och prata med föräldrar och föräldrarollen ...

När det handlar om relationen och förtroendet mellan professionella och föräldrar, är det tydligt i intervjuerna att TIGeR fyller en funktion som de professionella upplever är svår att hantera.

Förbättringspotential

En svårighet som de intervjuade professionella beskriver handlar om organisatoriska förutsättningar för att delta vid nätverksmötena. Det handlar om svårigheter att få till mötestider, att tid avsätts samt att få ta in och få in vikarier till verksamheten så att personalen kan delta på mötena. Här ger två professionella exempel på svårigheterna:

... att få ihop mötestiden, det är jättesvårt för att mötet ska ligga någon gång på förmiddagarna, och förmiddagarna då är det skola, då är skolpersonal upptagen, på eftermiddagen är fritidspersonalen upptagen och elevhälsan är också upptagen i sina ärenden och även rektor ...

Ibland går det att ordna så att man kan gå ifrån utan att någon ersätter en men ganska tajt är det emellan och då krävs det en ledning, alltså en chef som säger så här att: Ja men då kan den personen gå in för dig medan du går på mötet.

Fritidspedagogen nämner i citatet här ovan vikten av en ledning som prioriterar deltagandet i TIGeR och att det ibland är svårt att få till praktiskt. En annan pedagog beskriver på liknande sätt att *"skolledningen måste vara beredda på att ta den här tiden, sitta på de här mötena, förstå vinster i det hela"*.

Att ledningen satsar på TIGeR innebär dessutom att det blir en permanent verksamhet med en långsiktig finansiering istället för i projektform. En svaghet som lyfts fram handlar om den långsiktiga finansieringen, en fritidspedagog beskriver att en svaghet skulle vara *"om politikerna drar in pengarna och projektet försvinner. Då kanske vi har gjort mer onyttan än nytta"* i det långa tidsperspektivet.

En annan förbättringsmöjlighet som framhålls i intervjuerna handlar om övergången från till exempel förskoleklass till skolan eller mellan olika årskurser. Det finns exempel på att när dessa övergångar inte fungerar optimalt försämras situationen för barnet och det jobb som kan ha lagts ned på att få en hållbar situation för barnet raderas. Det förlänger också tiden som processtödarna behöver arbeta med uppdraget. En fritidspedagog upplever att förhållningssättet kan skilja sig mellan olika verksamheter:

Där jag kan helt klart se att för det här barnet ... bytte nu klass och den här röda tråden ska följa från fritids, skola och hem. För att ibland kan saker som sker på skoltid fram till klockan ett, halv två på dagen, ... och sedan går de på fritids och ... då blir det kanske oops då finns inte den där röda tråden med i barnets hela dag ...

En förälder ger exempel på att det inte varit en smidig övergång mellan förskola och skola, föräldern upplever att det fanns konkurrens och en konflikt mellan verksamheterna och att de inte samarbetade kring den pedagogiska handlingsplan som upprättats:

... och sedan överkopplingen från handlingsplanen från förskolan den som låg till grund, den är fortfarande inte riktigt klar och implementerad, de har gjort en för fritids och en för skolan men de har som inte samarbetat och hittat tider, arbetstider och sådant där. Det där är jättestruligt att få ihop. Så det har nästan gått ett år innan den handlingsplanen har, ett halvår i alla fall innan de fick sina egna handlingsplaner och sedan har de fortfarande inte riktigt landat i att de har en gemensam syn så att de kan jobba tillsammans.

För det här barnet drog det ut på tiden, verksamheterna hade svårt att få till tider att träffas, vilket kan ge stora konsekvenser för de här barnen. Det handlar även om hur professionella från olika verksamheter tar till sig kunskap om barnet när barnet byter från en till en annan verksamhet.

Sammanfattning av kapitlet

Nätverksmötena är ett centralt moment i TIGeRs arbetssätt. Vid de 102 genomförda nätverksmötena deltar föräldrar, professionella och två processtödjare. Nätverksmötena har sammanlagt 701 mötesdeltagare, och skolan deltar med flest personer (238 professionella). Även mammornas deltagande i nätverksmötena är högt (vid 95 nätverksmöten).

SRS-skattningarna visar att av vårdnadshavarna är mammorna mest nöjda med nätverksmötena, de skattar i genomsnitt värde 37,4 jämfört med papporna och bonuspapporna som båda skattar 35,8 i genomsnitt. De professionellas skattningar är överlag högre än vårdnadshavarnas skattningar, till exempel skattar professionella från skola, fritidshem och elevhälsan runt värde 38 i genomsnitt.

Såväl föräldrar som professionella är generellt nöjda med hur TIGeR arbetar, det framkommer i intervjuerna och vid skattningarna av nätverksmötena. Nätverksmötena skapar struktur, en tydlighet där alla får uttrycka sin mening och präglas av ett gott samarbetsklimat och samtalsmiljö där deltagarna möts med respekt. Processtödjarnas roll som ”ordförande” och ”sekreterare” på nätverksmötena beskrivs fungera väl. Genom nätverksmötena ges möjligheter att arbeta med samsyn och samordning och processtödjarna får genom TIGeR en gränsöverskridande funktion och blir en länk mellan till exempel skola och hemmet. Dock finns det i materialet exempel på att föräldrar ändå upplever en maktrelation gentemot de professionella.

Barnen som har TIGeR beskrivs ha blivit tryggare, gladare och har fått en bättre skolsituation. *Föräldrarna* skildras tryggare i rollen som förälder och kontakten mellan professionella och föräldrar har förbättrats. Föräldrarna upplever att de genom TIGeR får jobba med konkreta och relevanta mål. Processtödjarna guidar föräldrarna och är ett stöd i kontakten med andra aktörer. Föräldrars oro för barnet upplevs minska och det ges exempel på att tilltron till professionella och deras verksamheter ökar. För de *professionella* underlättar TIGeR genom att de arbetar med stöd till hemmet. Det framförs att stöd till hemmet och föräldrarna är svårt att arbeta med för professionella inom till exempel skolan. Det ligger utanför deras ansvarsområde och kompetensen saknas.

De möjligheter till förbättring av hur TIGeR fungerar handlar till stor del om organisatoriska förutsättningar; att tid avsätts, att vikarier kan tas in, en ledning som prioriterar deltagandet i TIGeR-uppdragen och en långsiktig finansiering som permanent verksamhet.

Kapitel 5

Tre TIGeR-uppdrag

Syftet med kapitlet är att ge exempel på vad ett TIGeR-uppdrag kan innefatta. Därför presenteras tre fallstudier som bygger på tre verkliga uppdrag. Uppdragen är skilda i sin karaktär och omfattning, och har olika styrkor och svårigheter. Uppgifter hämtas från processtödjarnas dokumentation om uppdragen, resultatet av skattningsskalorna samt kommentarer som de som fyller i skattningarna lämnar.

De tre fallstudier som presenteras i kapitlet illustreras med hjälp av en tidsaxel där händelserna i ett specifikt TIGeR-uppdrag visas kronologiskt. Samtliga bilder (bild 2-6) bifogas även i bilaga 4, i något större format). Beskrivningen av vad som sker i uppdragen är främst processtödjarnas vilket innebär att det är deras perspektiv som i första hand kommer fram och att andra som är involverade kan uppfatta vad som sker på ett annat sätt

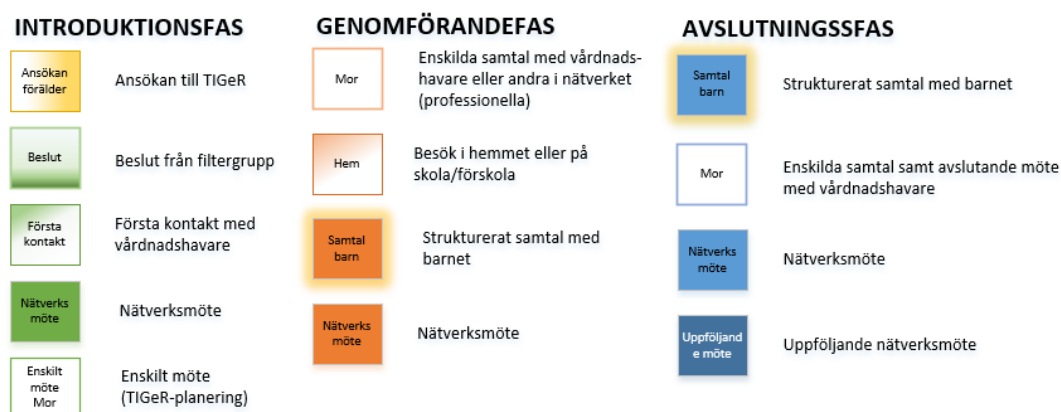

Bild 2: Momenten i TIGeRs arbete, uppdelade efter de tre faserna

De olika rutorna i bild 2 beskriver olika moment i TIGeRs arbete och har färgkombination i enlighet med de tre faserna i arbetsprocessen (grön är introduktionsfasen, orange är genomförandefasen och blå är avslutningsfasen).

Ansökan om TIGeR kommer från föräldern som får hjälp av förskolan att söka TIGeR. Anledningen till att TIGeR beviljas är att förskolan och elevhälsan upplever att de har arbetat fram strategier i förskolan och de vill ha ett samarbete med hemmet och mamman. De upplever att Liam har svårt med sociala kontakter, får utbrott och nypas. Mamman upplever sig kritiserad och vill visa att hon gör ett bra jobb hemma. Hon vill också att Liam ska sluta nypas, att han ska kunna ha kompisar hemma och att hon ska känna sig trygg när han leker med kompisar. Hon vill dessutom arbeta med sin egen situation och det kaos som hon upplever finns hemma, och med sin egen stress.

När mamman och processtödjaren träffas i en första kontakt utses vilka personer eller professioner som ska ingå i nätverket. Det blir verksamhetsassistent och förskolechef från förskolan, specialpedagog från elevhälsan samt en psykolog från barnavårdscentralen. Vid det inledande nätverksmötet ett par veckor senare beslutas att processtödjaren ska samordna och följa upp stödet samt förtydliga föräldrarnas behov i en kommande TIGeR-plan. Vid det här första nätverksmötet upprättas ingen nätverksplan utan tiden räcker enbart till en kartläggning. Nätverksplanen upprättas vid nästkommande nätverksmöte ett par månader senare.

Processtödjaren träffar mamman för ett enskilt möte en dryg månad efter det första nätverksmötet och då upprättas TIGeR-planen, där det bestäms att processtödjaren ska stödja mamman så att hon kan hitta strategier hemma vad gäller relationen till Liam, strategier som kan minska konflikter hemma och ge henne mer kraft att vara förälder.

Uppdraget går nu över i genomförandefasen och under de 14 månader som den fasen pågår hålls regelbundna nätverksmöten, totalt nio stycken, med syfte att skapa en helhetsbild över stödet. Nätverket arbetar utifrån kartläggningen. Mamman påbörjar också ABC föräldrautbildning i början av genomförandefasen. Processtödjaren och mamman har täta möten där de fokuserar på att skapa struktur, minska stressen hos mamman, hitta strategier för relationen till Liam, samt att involvera pappan i större utsträckning än vad andra aktörer gjort tidigare.

Processtödjarens arbete förändras något under våren, bland annat att stödja verksamhetsassistenten, att vara en mellanhand mellan förälder och förskolan, och att förbereda Liam inför övergången till förskoleklass. Med tiden kommer också pappan med mer i arbetet och deltar vid ett flertal nätverksmöten samt har egna samtal med processtödjaren utifrån TIGeR-planen. Processtödjarna arbetar för att föräldrarna ska nå en samsyn i hur de agerar och förhåller sig gentemot Liam.

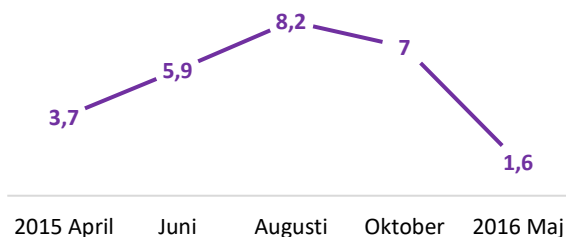

Diagram 3: Mammans TIGeR-skattning, frågan om förälderns oro för barnet, värde 0-10

Mamman skattar sin oro fem gånger under tiden som TIGeR pågår. Oron för Liam har varierat men i maj när uppdraget avslutas är mammans oro låg (värde 1,6 av 10). Pappan skattar endast vid det sista nätverksmötet och hans oro är då också låg, värde 2,3.

Mammans oro är som högst i augusti vilket beror på att det vid terminens slut blir aktuellt med att få en bra övergång från förskola till förskoleklass. Aktuella frågor som mamman har är då: Hur ordnar skolan med verksamhetsassistent? Ska verksamhetsassistenten följa med till skolan? Hur kan arbetet med den pedagogiska handlingsplanen överföras från förskola till förskoleklass? Hur ser arbetet med dessa övergångar ut i kommunen? Hur arbetar skolan med att inkludera fritidshemmet i övergången? Dessa frågor diskuteras på nätverksmötena och där bestäms att rektorn ska ansvara för struktur och för att föra över den pedagogiska handlingsplanen mellan förskola och skola, samt för rekrytering av personal. Förskolechef och rektor beslutar att samma verksamhetsassistent som varit med Liam i förskolan följer med till förskoleklassen.

När höstterminen börjar visar det sig att verksamhetsassistenten inte upplever sig integrerad i skolans arbete, förskoleklassens förskollärare tar inte självklart med strategier från förskolans handlingsplan i kontakten med Liam. Elevhälsans personal är med till och från på nätverksmötena. Det här avspeglar sig på mammans oro för Liam och hon skattar 8,2 i augusti när terminen börjar och hon skriver att det beror på att det är "första veckan i skolan, oklarheter, nya strukturer, frågetecken". Även Liam reagerar under den här perioden, i början av terminen, med att nypas men lugnar ned sig efter hand.

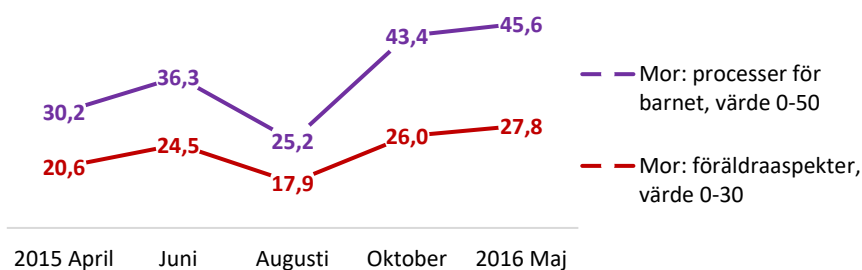

Diagram 4: Mammans TIGeR-skattning, processer för barnet och föräldraaspekter

Mammans upplevelse av situationen i augusti avspeglar sig i TIGeR-skattningarna (diagram 4) över såväl processer kring barnet²⁷ som föräldraaspekter²⁸, där det sammanlagda värdet för de frågor som ingår är lägre i augusti jämfört med tidigare och senare skattningar.

Efter drygt ett år, i början av nästa år, upplever processtödjaren att föräldrarna har mindre behov av TIGeR och färre frågor kommer upp. Skolan tar också ansvar för Liams skolsituation på ett annat sätt. Processtödjaren träffar inte mamman lika ofta och föräldrarna upplever att målen i TIGeR- och nätverksplanen till stor del har nåtts. Vid den här tiden börjar processtödjaren föra ett samtal om att avsluta TIGeR.

Processtödjaren upplever att uppdraget kan avslutas i första hand eftersom föräldrarna känner sig lugnare och inte har samma behov av stöd. De som deltar i nätverket uppger att deras arbete kring Liam fungerar allt bättre och att de kan fortsätta utan TIGeR. Rektorn framför att de kan ha fortsatta möten på skolan utan TIGeR, liknande nätverksmöten. När sedan Liam skattar sin livssituation högt, inte minst vad gäller kompis-situationen, stärks processtödjarens känsla av att det är dags för ett avslut i TIGeR.

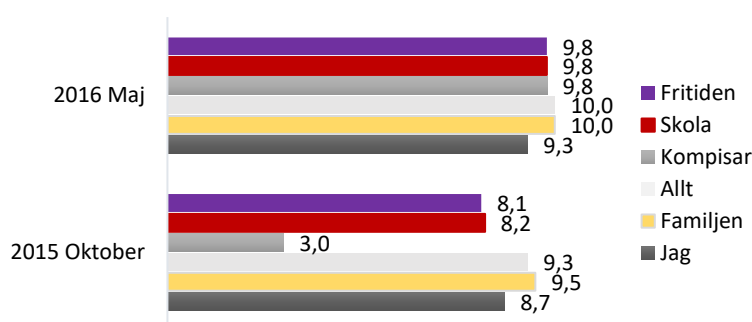

Diagram 5: Liams CORS-skattning, värde 0-10

Inför avslut av TIGeR gör mamman (diagram 4) och pappan en TIGeR-skattning²⁹ och processtödjaren träffar Liam för ett samtal och en skattning av hans upplevelse av sin livssituation. Liam tycker att han har kompisar nu och skattar högt på samtliga frågor i CORS-formuläret (diagram 5).

Ett avslutande nätverksmöte genomförs i april. Där upprättas en plan för uppföljningen där det beslutas att förbereda övergången mellan förskoleklass och årskurs 1, att en verksamhetsassistent ska rekryteras och att det fortsättningsvis finns en kontinuerlig kontakt mellan skolan och hemmet.

Vid det avslutande enskilda mötet mellan mamman och processtödjaren sammanfattar mamman vad som har varit verksamt för föräldrarna i deras arbete med föräldraskapet.

²⁷ I Processer kring barnet ingår områdena hemma (familj osv.), förskola/skola, fritid, sociala relationer (kompisar osv.), samt välbefinnande.

²⁸ Föräldraaspekterna innefattar områdena föräldraskap, familjeliv, samt kontakt med förskola/skola.

²⁹ Pappan skattar värde 32,5 vad gäller processer för barnet och 26,6 vad gäller föräldraaspekter.

Bland annat har de aktivt stöttat Liam att hitta kompisar att vara med, att ge Liam möjlighet att vara aktiv, att ha kontinuerlig kontakt med skolan, att förbereda Liam och att hålla rutiner för mat och sömn.

Ett uppföljande nätverksmöte planeras några månader senare på skolan, där processtödjaren deltar. Där följs det som beslutades upp om hur skolan ska förbereda sig inför kommande läsår och hur skolan och hemmet ska ha kontakt.

Oliver 9 år

Det här uppdraget handlar om Oliver som fyller nio år och går i årskurs 2. Oliver bor med mamma och bonuspappa. Pappan bor på annan ort, långt bort, men träffar Oliver under jul- och sommarlov. Oliver har en diagnostiserad neuropsykiatrisk funktionsned-sättning.

Bild 5: Fallstudie över TIGeR-uppdrag, Oliver

Ansökan om TIGeR lämnas in i början av året av mamman och av skolan. Grunden för ansökan är en oro som finns under raster och på fritids för de konflikter som blir mellan Oliver och andra barn. Önskemål från mamman är att TIGeR ska hjälpa till med att skapa en större förståelse från och en bättre relation med fritidspersonalen, mer utmaningar i skolämnen samt en bättre relation mellan bonusföräldern och Oliver. En dryg månad därefter beslutar filtergruppen att säga ja till ansökan om TIGeR.

Det finns en pedagogisk kartläggning/handlingsplan som specialpedagogen gjort och kuratorn på elevhälsan har också träffat Oliver. Vidare har Oliver en resursperson i skolan som sitter bredvid honom under lektionerna och det finns en ansökan hos socialtjänsten om kontaktperson eller kontaktfamilj. Mamman och bonusföräldern deltar under tiden som TIGeR är aktuell i ABC föräldrautbildning.

Vid den första kontakten med processtödjaren, mamman och bonusföräldern bestäms att klassläraren, resurspersonen, fritidspersonal, specialpedagog, rektor och representant från barn- och ungdomspsykiatri (BUP) ska ingå i nätverket. Det inledande nätverksmötet hålls en månad efter den första kontakten, och där görs en kartläggning och en nätverksplan upprättas, där det framkommer att från hemmet finns behov av att processtödjaren är ett språkrör, relationen med skolan ska stärkas men även att förbättra relationen hemma. Det finns även behov av att processtödjaren är med och observerar i olika sammanhang för att bättre kunna stödja familjen. Från skolans perspektiv är behoven att skapa struktur, en tydlighet och rutiner i relation till fritids och att det finns en tillgänglig vuxen person ute på rasterna.

På det enskilda mötet med mamman efter nätverksmötet upprättas en TIGeR-plan för familjens och processtödjarens arbete. Processtödjaren ska vara med både i hemmet och på skolan. Målen är att Oliver ska bli trygg och må bra både hemma och i skolan, samt att Olivers självkänsla ska öka. Vidare ska processtödjaren arbeta med rutiner hemma, med relationen mellan familjemedlemmarna, att liknande förhållningssätt utvecklas i båda hemmen samt att stärka relationen mellan hemmet och skolans resursperson. Första tiden sker många samtal med mamman, som inte är dokumenterade och därmed inte synliggjorda i illustrationen över uppdraget (bild 5).

Under våren går bonuspappan ABC och de arbetar för att nå en samsyn i hemmet. I mars genomförs ett nätverksmöte. Situationen på fritids är lugn och kontakten med personalen på fritids fungerar bra. Morföräldrarna kommer på besök och hjälper till med pojken, bland annat behöver inte Oliver vara på fritids utan de hämtar honom på skolan varje dag. Härigenom underlättas situationen hemma och behovet av processtödjarens stöd minskar under den här tiden.

När hösten kommer upplevs Oliver som relativt harmonisk, han börjar leka och ta hem kompisar och blir hembjuden till andra barn. Han slutar även på fritids under hösten.

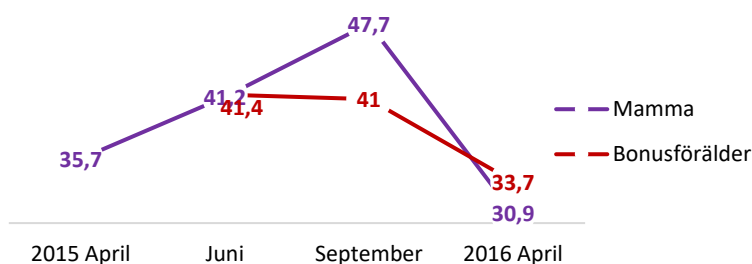

Diagram 6: Mammans och bonusförälderns TIGeR-skattning, frågor om processer för barnet, värde 0-50

Vid TIGeR-skattningen som gäller barnets situation skattar såväl mamman som bonusföräldern att Olivers situation är bättre i september än den varit tidigare. Vid ett nätverksmöte i oktober tar processtödjaren upp sina tankar om att avsluta uppdraget hos

TIGeR, bland annat eftersom kontakten med TIGeR avtagit. Skolan och specialpedagogen på skolan uttrycker då oro att avsluta uppdraget eftersom kontakten mellan hemmet och skolan försämrats. Processtödjaren beskriver att det är en spänd stämning på nätverksmötet men att hemmet lyssnar och tar till sig det som sägs.

I november när nästa nätverksmöte genomförs tar processtödjaren åter upp tankarna om att avsluta uppdraget hos TIGeR. De från skolan är nu också inne på att avsluta uppdraget. Det framkommer vid mötet att kommunikationen mellan hemmet och skolan fungerar bra vad gäller skolsituationen och att relationerna upplevs mer harmoniska. I december har processtödjaren ett strukturerat samtal med Oliver där han skattar högt på frågorna i CORS-skattningsformulär (se diagram 8, på nästa sida).

Ett nätverksmöte planeras till februari men flyttas fram två månader till april. Processtödjaren pratar med berörda så att uppdraget fortfarande är i fas att avslutas och vid nätverksmötet är alla eniga om att avsluta. Vid nätverksmötet bestäms vad de inblandade ska fortsätta jobba med och detta tas upp vid det uppföljande nätverksmötet i juni. De som deltar ser fördelarna med ett gott samarbete och vill fortsätta jobba så. Relationerna har blivit mer harmoniska. De professionella från skolan upplever att det är färre konflikter på rasterna och att klasslärarna har hittat sätt att arbeta med Oliver, som att skapa en tydlighet och struktur under skoldagen, att upprepa instruktioner och skapa tydliga förväntningar men även att ge Oliver svårare uppgifter på lektioner.

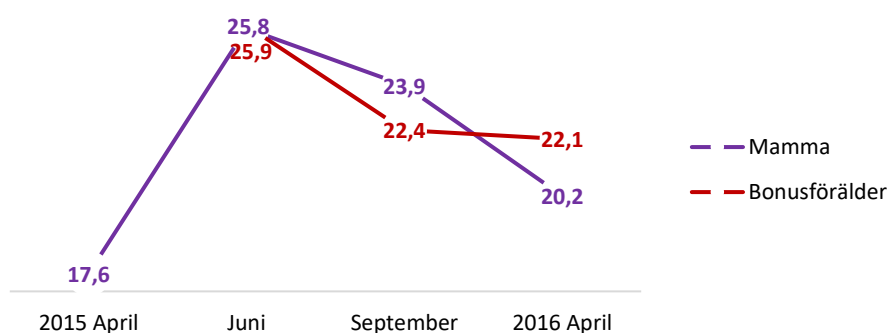

Diagram 7: Mammans och bonusförälderns TIGeR-skattning, frågor om föräldraspekter, värde 0-30

Vid de avslutande enskilda mötena med mamman och bonusföräldern görs TIGeR-skattningar med dem. I diagrammet här ovan om föräldraspekter (TIGeR-skattning) framkommer att mamman upplever att situationen har blivit något bättre än i början av uppdraget, dock skattas föräldraspekterna något lägre i april 2016 jämfört med i juni och i september 2015.

Mamman och bonusföräldern beskriver dock att de genom TIGeR har blivit mer överens om förhållningssätt, de har fått tips som de använder hemma och deras relation och samsyn kring Oliver har förbättrats. Vidare har kommunikationen med skolan förbättrats och de har en fungerande kontakt med barn- och ungdomspsykiatri (BUP).

När det gäller skattningarna av processer för barnet (se diagram 6 tidigare i avsnittet) är de lägre mot slutet av uppdraget än det varit tidigare. Enligt föräldrarna har processtödjaren dock varit ett känslomässigt stöd för och lugnat dem. Processtödjaren har gett tillfälle att samtala om olika frågeställningar, och har skapat utrymme att diskutera och att hitta lösningar i ett längre perspektiv.

Även de professionella uppfattar att processtödjaren har varit ett stöd och ett bollplank för föräldrarna, utan att involvera skolan. Vidare har processtödjaren lyft både hemmets och skolans perspektiv och hjälpt till att skapa ett helhetsperspektiv på stödet till Oliver.

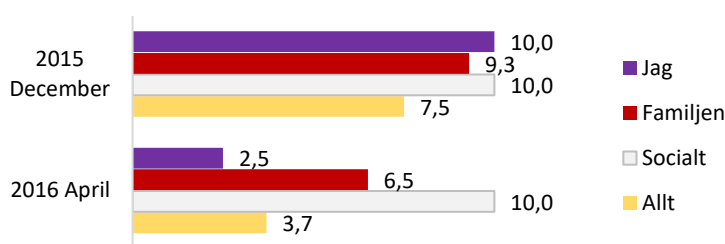

Diagram 8: Olivers CORS-skattning, värde 0-10

Processtödjaren har även ett avslutande samtal med Oliver och en CORS-skattning görs (diagram 8). Oliver skattar visserligen sin livssituation lägre den här gången än den skattning som görs i december. Enligt Oliver själv beror det på att han numer måste ta hand om deras husdjur när han kommer hem från skolan och då får mindre "speltid" på datorn innan mamman kommer hem från arbetet och speltiden då är slut för dagen. Processtödjaren gör reflektionen att detta tyder på att strukturen och rutinerna hemma fungerar bättre. Dock berättar Oliver att det är ett par äldre killar som retas i skolan vilket medför att processtödjaren pratar med skolan, som lovar ta tag i detta.

Sammantaget har målen nåtts för TIGeRs arbete vad gäller Oliver, hemmet och situationen i skolan. Även om skattningarna inte visar i några stora förbättringar så framkommer det i samtalen med berörda att situationen upplevs mer positiv. Det finns ett kontaktnät för Oliver med fungerande kontakter med bland andra BUP, och situationen i såväl hemmet som skolan uppfattas fungera bättre.

Hugo 7 år

Hugo är en pojke på sju år som bor med sin mamma och bonusförälder. Pappan bor långt borta, på annan ort. Hugo går i kommunal skola och han har ingen dokumenterad neuropsykiatrisk funktionsnedsättning.

Bild 6: Fallstudie över TIGeR-uppdrag, Hugo.

Ansökan till TIGeR kommer både från förälder och från skolan och de upplever situationen kring Hugo som problematisk och han uppfattas må dåligt. Han har haft det tufft på förskolan och idag finns svårigheter med det sociala samspelet med andra.

Det finns ett åtgärdsprogram som specialpedagogen och verksamhetsassistenten har upprättat, och de har arbetat med samtal och olika pedagogiska strategier. Mamman har tidigare haft kontakt med barn- och ungdomspsykiatri och med en psykolog via barnavårdscentralen. Det har också genomförts något enstaka uppföljningsmöte med skolan. Mamman påbörjar ABC föräldrautbildning innan första mötena i TIGeR.

De personer som mamman identifierar ska ingå i nätverket är två förskollärare, specialpedagog, verksamhetsassistent och fritidspersonal. Det första nätverksmötet hålls knappt en månad efter ansökan och där görs en kartläggning men ingen nätverksplan upprättas, det sker vid det tredje nätverksmötet i december.

Från hemmets sida uppges att det under lång tid funnits en oro såväl för situationen hemma som för Hugos kontakter med andra barn. Mamman har läst en del pedagogisk litteratur och tagit det till sig. Hon vill byta erfarenheter och jobba tillsammans med skolan för att stötta Hugo, hon vill skapa ett gemensamt förhållningssätt för vad som

fungerar och inte fungerar i relationen till honom. Skolan har behov av struktur, tydlighet och rutiner för arbetet. Processtödjaren reflekterar över att föräldrastöd verkar vara centralt i stödet.

Vid det enskilda mötet med mamman i mars upprättas en TIGeR-plan och en TIGeR-skattning görs, där det framkommer att mamman är rätt så orolig för Hugo. Hon skattar värdet 7,4 av 10 på frågan om den egna oron för barnet. Utifrån detta blir huvudfokus för TIGeR-arbetet att till en början skapa struktur, följa upp föräldrarnas arbete hemma, men även att följa upp resursplaneringen i skolan inför nästa termin.

Genomförandefasen inleds drygt två månader efter ansökan kommit till TIGeR. Processtödjarens arbete under genomförandet handlar det till stor del om att skapa en helhetsbild över barnets dag, att göra besök på fritidsaktiviteter, i förskoleklass och hemma. Målen är att skapa ett lugn, en trygghet och harmoni i vardagen, att Hugo ska klara av uppgifter i skolan, få fungerande vänskapsrelationer samt fungera bra socialt. När uppdraget har pågått i drygt ett halvt år är processtödjaren också med vid överlämnandet från förskoleklass till årskurs ett. Processtödjaren träffar sedan mamman regelbundet varannan vecka och utöver det bokas träffar vid behov.

I samband med sommarlovet skattar mamman sin egen oro för barnet lågt, värde 3 av 10. Då har det skett ett arbete i förskoleklassen under våren, det finns fungerande arbetssätt med verksamhetsassistenten och mamman har jobbat mycket hemma för att förändra situationen. I slutet av augusti har mammans oro stigit något (värde 5) och hon beskriver sig som trött efter sommaren.

I och med att Hugo börjar årskurs 1 blir ett nytt nätverk aktuellt, med nya klasslärare och ny verksamhetsassistent. Vid nätverksmötet i november beslutas att fortsätta det arbetet som påbörjats, att tillsammans med föräldern jobba med relationen till barnet, exempelvis vägledning i sociala situationer, samtal med förälder och barn. Från skolans perspektiv upplever de att allt fungerar bra och de känner inte igen beskrivningen från tidigare av hur det fungerat, och den extraresurs som tillsatts arbetar nu med hela klassen och inte enbart med Hugo. Processtödjaren upplever dock att det finns en ökad oro i barnets tillvaro.

I mitten på december börjar situationen förändras, processtödjaren upplever pojken mer orolig än tidigare under höstterminen och i början av vårterminen återgår Hugo till ett liknande beteende som fanns i förskoleklassen. Från skolan kommer reaktioner, då de inte känner sig förberedda på och rustade för den situation som uppkommer. Processtödjaren arbetar under den här perioden, i januari-februari, tättare med hemmet och har en utökad kontakt med specialpedagog, rektor, skolpersonal och skolpsykolog.

Med anledning av den här situationen ordnas ett extrainkallat nätverksmöte och sedan ett ordinarie nätverksmöte i början respektive slutet av februari som inte blir lyckade. Processtödjaren upplever att skolpersonalen är mer upptagna av denna situation som de upplever kaotisk, än av att prata om förebyggande åtgärder och förståelse. Det handlar om hur situationen kan hanteras i stunden och fokuset är på problem snarare än att

se vilka lösningar som kan göras på skolan. Det är svårt att hålla tråden på mötet och det är ett ganska anklagande klimat. Efter det andra nätverksmötet i februari utvidgas processtödjarens arbete till att även arbeta gentemot elevhälsan, att etablera en kontakt med skolpsykolog samt lyfta de områden som pedagoger och föräldrar behöver stöd med i relationen med Hugo. Efter det här mötet blir mamman allt mer orolig och kontakten mellan henne och processtödjaren intensifieras.

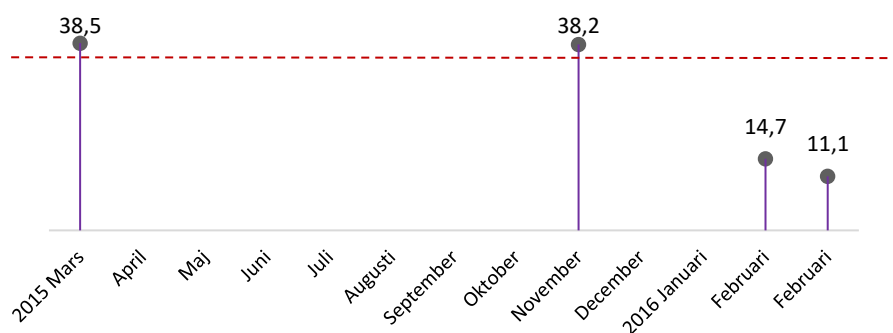

Diagram 9: Mammans SRS-skattning av fyra nätverksmöten under 2015 och 2016, värde 0-40

SRS- och TIGeR-skattningarna för denna period visar att arbetssätten som olika professionella arbetar med kring Hugo inte fungerar för någon. I diagrammet här ovan är det tydligt att mamman inte har en positiv upplevelse av de två nätverksmötena i februari. Värdena för skattningarna sjunker från drygt 38 vid de två tidigare nätverksmötena till 14,7 respektive 11,1, vilket är en väldigt låg skattning. En kommentar³⁰ som mamman lämnar vid det första mötet i februari illustrerar hennes upplevelse av mötet, hon skriver:

Kanske är jag hörd och förstådd men jag känner att vi tycker olika. Jag och skolan. För mig känns det som att de (professionella) är väldigt negativt inställda till [Hugo].

När det gäller SRS-skattningarna som mamman gör vid nätverksmötena skiljer de sig från SRS-skattningarna som hon gör vid de enskilda mötena med processtödjaren. SRS-skattningen för fem av de sex enskilda mötena ligger på värdet 40,0. Vid det sista enskilda mötet som skattas, i oktober 2016 skriver mamman om hur hon har upplevt TIGeR och stödet från processtödjaren:

För mig - som ensam förälder, ensam vårdnadshavare, är TIGeR jättebra bl.a. för att jag får en "kontaktperson" med vilken jag kan dela all information om barnet, allt som händer barnet osv. "Kontaktpersonen" kan ta den plats som den andre föräldern kanske tagit om den var närvarande. Det är väldigt skönt för mig att alltid ha någon att resonera med kring allt som rör barnet. Någon som också vet mycket om barnet.

³⁰ Kommentaren gäller frågan om upplevelsen av att de professionella lyssnar på ett bra sätt och är respektfullt i sitt bemötande. Mamman skattar värde 3,2 av 10 på den frågan.

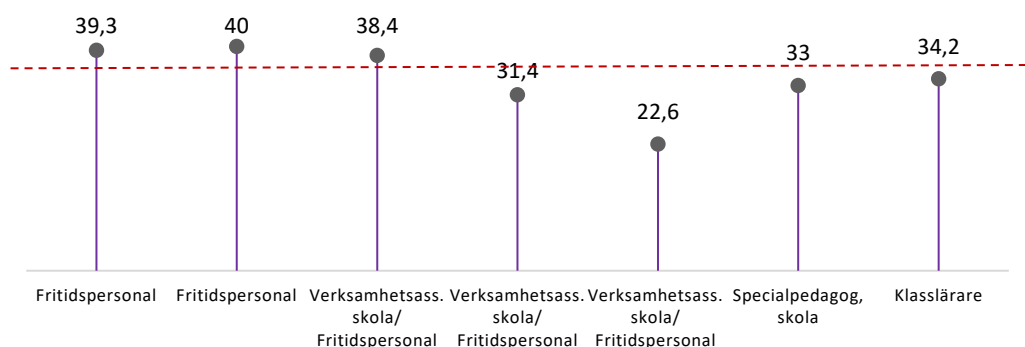

Diagram 10: Professionellas SRS-skattning av nätverksmötena som genomförts i februari 2016, värde 0-40

Även de SRS-skattningar som flera av de professionella gör vid de två nätverksmötena i februari visar på en låg skattning. Vid nätverksmötena innan februari skattar de professionella ungefär lika högt som mamman gör. Främst är det de professionella från skolan som skattar lägre än det generella värdet för nöjdhet på 36. En klasslärares kommentar vid ett av dessa möten beskriver svårigheterna när problematiken växer sig för stor:

Vi behöver hjälp med hur vi kan göra, spec. när han redan är i affekt. Svårt att förbereda och förebygga. Helt plötsligt händer det ...

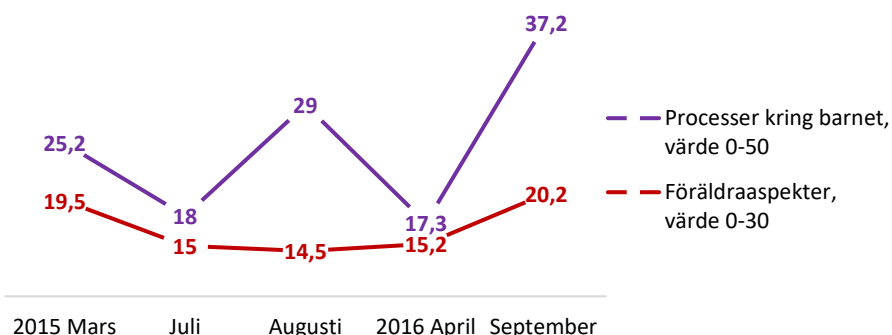

Diagram 11: Mammans TIGeR-skattning

För att ytterligare exemplifiera situationen framkommer det i de TIGER-skattningar som mamman gör vad gäller processer för barnet att den är mycket låg i april (värde 17,3 av 50) och den varierar mellan skattningarna. Skattningarna av föräldraspekterna är mer jämn över tid. Främst är det delfrågan om kontakt med förskola och skola som skattas lågt i april, värde 0,4 av 10.

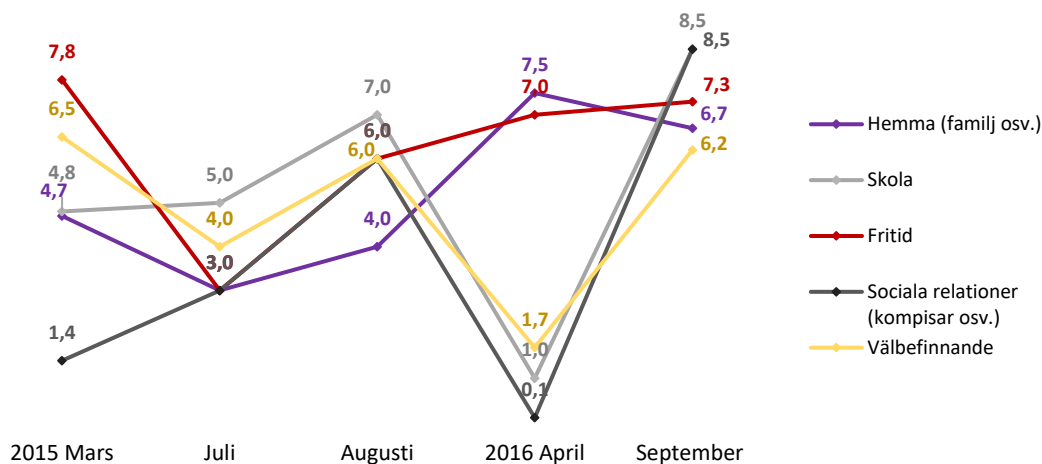

Diagram 12: Mammans TIGeR-skattning, processer för barnet, värde 0-10

I april 2016 när situationen blir mer problematisk igen visar TIGeR-skattningen om processer för barnet att det främst är skattningarna på delfrågorna om skolan, sociala relationer och Hugos välbefinnande som sjunker drastiskt.

Mot bakgrund av erfarenheterna från nätverksmötena i februari är det under närmaste framtiden inte aktuellt med fler nätverksmöten. Upplevelsen är att de professionella inte har ett professionellt förhållningssätt och det skadar relationen till mamman och hemmet. Processtödjarens kontakt med föräldern intensifieras, och mamman blir allt mer orolig. Mamman skattar i april sin oro till 9,1 av 10 vilket är betydligt högre än tidigare. Mamman uppger att hon inte litar på att skolan vet hur de ska hantera situationen och mycket av processtödjarens stöd handlar nu om att lugna föräldern och att ge hopp om och förtroende för att skolan jobbar för att hitta lösningar på situationen.

På grund av de inställda nätverksmötena arbetar processtödjaren på ett annat sätt framöver i uppdraget, där hon istället för att anordna nätverksmöten samlar professionella i mindre möten. Detta sker under våren. Parallellt fortsätter de enskilda mötena med mamman och under maj och juni intensifieras dessa träffar. Tidigare har de arbetat mycket med rutiner och bildscheman för hemmet, med avledningsstrategier, föräldrarnas egen stress och att förbereda olika situationer och samtal. Nu handlar det även om att reparera mammans förtroende gentemot de professionella och att det samarbetet behöver bli mer fokuserat på lösningar och inte på problem hos barnet eller föräldrarna. Processtödjaren upplever att det är svårt att få med elevhälsans personal på grund av deras bristande resurser. Den kompetensen hade varit till stor hjälp för stödet till Hugo.

Efter sommaren, mellan augusti och oktober, sker täta möten med mamman, varje eller varannan vecka. Fortfarande hålls inga nätverksmöten. Processtödjaren samarbetar med skolpsykolog och specialpedagog men stödet sker sedan på var sitt håll. Skolan kommer under hösten igång med sitt arbete, anställer en verksamhetsassistent och har

inbokade uppföljningsmöten med mamman där processtödjaren deltar men inte har någon aktiv del i mötet. Rektorn håller i och driver arbetet. Nu lättar mammans oro, hon känns trygg med att det finns en plan för arbetet i skolan.

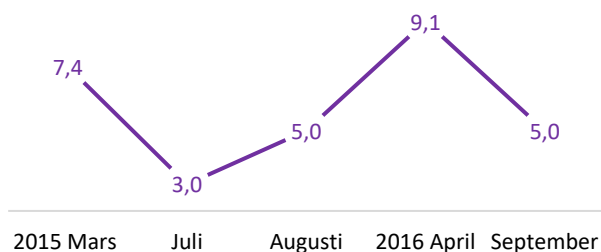

Diagram 13: Mammans TIGeR-skattning, frågan om förälderns oro för barnet, värde 0-10

Oro-skattningen är nu i september nere på 5,0 jämfört med 9,1 i april. Mamman upplever att terminen inleds på ett bra sätt, det finns personer som barnet litar på och det är ett bra bemötande från skolan, som också upplevs inkluderande av mamman. Uppdraget för verksamhetsassistenten har förtydligats, personen förstår sin roll och får stöd av rektor och specialpedagog. Processtödjaren uppfattar också att skolan nu tar ansvar för situationen och hittar lösningar. Nu kan mamman fokusera mer på hemsituationen. Att situationen för Hugo har förbättrats stöds av de TIGeR- och SRS-skattningar som gjorts (se tidigare redovisade diagram i avsnittet).

Nu har uppdraget pågått i närmare två år, men uppdraget avslutas inte ännu, processtödjaren behöver fortsätta att stödja mamman med struktur i hemmet och att hålla sig uppdaterad om behov som finns både hemma och i skolan. För ett avslut behövs dels ytterligare kontinuitet och stabilitet i skolans arbete och i samarbetet med andra professionella kring Hugos behov, till exempel med elevhälsan och med hemmet, dels att hemmets önskemål om stöd upplevs uppnådda.

Kapitel 6

Sammanfattning och reflektion

Syftet med denna utvärdering har varit att beskriva arbets sättet som utvecklats i TIGeR-projektet från hösten 2014 till 2016 års slut. Frågeställningarna som utvärderingen avsett besvara är:

- Vilka är TIGeRs olika beståndsdelar?
- Vad kan en ”TIGeR-insats” innefatta?
- Vad betyder TIGeRs arbets sätt för föräldrarna och för de verksamheter och professionella som deltagit i TIGeR?
- Hur fungerar den dokumentation och de skattningsskalor som utvecklats och använts i TIGeR?
- I vilken utsträckning överensstämmer den tänkta verksamhetsidén vad gäller syfte och mål, målgrupp och resultat med det sätt som TIGeR arbetar i slutet av projektiden?

Utvärderingen grundas i programteoretiska aspekter och Loke uppföljningsmodell där den tänkta verksamhetsidén jämförs med den reella verksamheten, det vill säga det som skett under projektiden. Den sammanlagda bedömningen i utvärderingen är att TIGeRs verksamhetsidé (om TIGeRs tänkta syfte och mål, målgrupp och resultat) i hög grad överensstämmer med det reella syftet och mål, målgrupp och resultat.

Material som är grunden för utvärderingens bedömningar kommer från intervjuer, skattningsskalor, dokumentation om uppdragen och fältanteckningar. Ambitionen från mig som tidigare handledare i TIGeR har varit att den dokumentation som görs i TIGeR ska vara till nytta både för processtödjarnas arbete med uppdragen och för verksamheten i stort – dess organisering och framtida inriktning. Dokumentationen är i båda dessa avseenden användbar, men behöver framöver naturligt vidare utvecklas i den mån verksamheten förändras.

Resultatet i utvärderingen, som härrör från processtödjarnas dokumentation, ger en heläckande bild över de 15 uppdrag som är aktuella i TIGeR under utvärderingens tidsperiod, och de tre fallstudierna ger en fördjupad förståelse för hur TIGeR-uppdragen genomförs och dess olikheter. Däremot är utvärderingen inte en totalundersökning om vad alla som medverkat i TIGeR upplever utan det är ett urval av de som medverkat. Det innebär att utvärderingen inte har intentionen att dra generella slutsatser men den ger en sammantagen förståelse för vad TIGeRs arbets sätt är idag och hur TIGeR upplevs. Den ger en förklaring till vad som fungerat bättre och sämre samt viktiga förutsättningar för framgång. Utvärderingen ger på det sättet möjligheter att förändra och anpassa TIGeRs arbets sätt framöver.

TIGeRs arbetssätt och innehåll

Satsningen på TIGeR har på det hela taget varit lyckad. Det har varit ett långsiktigt och genomtänkt arbete som inleddes 2014 efter en utbildning i socioekonomiska beräkningar och som sedan slutet av 2014 följts av en utvecklingsdel med en extern handledare. Utvärderingen visar på det stora värdet av att arbeta på det här sättet med förebyggande och tidiga insatser till barn med särskilt stora behov av stöd. TIGeR-projektet har följts och bedömningen är att de tankar om projektet som fanns från början kommer att uppfyllas. Femton barn har varit i fokus för utvärderingen och totalt anordnas ett stort antal möten och träffar, och vid dessa medverkar drygt 2 600 mötesdeltagare (processtödjare, professionella, föräldrar med flera).

Innehållet i TIGeRs arbete handlar om samordning, att vara en länk mellan aktörer och hemmet samt att möjliggöra att ett helhetsperspektiv fås över barnets dag. Som intervjuerna och resultatet av skattningarna visar råder det en generell nöjdhet med TIGeRs arbetssätt – det gäller både vad föräldrarna och de professionella från skola och förskola framför i utvärderingen. TIGeRs arbetssätt beskrivs ha stor betydelse för att nå denna samsyn och helhetsperspektiv. Genom sitt gränsöverskridande uppdrag, genom att fungera som en länk mellan skola, förskola och hem, fyller TIGeR därmed med en funktion som inte finns i Kiruna.

Det arbetssätt som används under TIGeR-projektet – med processtödjare, handledning, strukturerat arbetssätt indelat i olika faser, användandet av en uppföljningsmodell, olika former av dokumentation – visar sig överlag fungera. Vissa anpassningar görs under projektiden och det hör till ett lärande och prövande arbetssätt. I TIGeR-projektet har det ingått att utveckla nya arbetssätt och arbetsmetoder så att barn mellan 3 och 9 år får det stöd de behöver. Processtödjarna har tillsammans med handledaren för TIGeR utarbetat ett arbetssätt för hur uppdragen ska genomföras. I utvärderingen framkommer att processtödjarna arbetar i enlighet med detta utarbetade arbetssätt och de följer de faser och moment som beslutats om.

Totalt pågår de femton uppdragen i genomsnitt i 16,5 månader per uppdrag, och då bör läsaren uppmärksammas på att 9 uppdrag fortfarande pågår vid årsskiftet 2016-2017. Arbetsprocessen delas in i introduktions-, genomförande- och avslutningsfas. Nätverksmötena (totalt 102 genomförda nätverksmöten) är ett centralt moment i TIGeRs arbetssätt där berörda aktörer/professionella, föräldrar och processtödjare träffas för att gemensamt skapa en helhetsbild över barnets dag och besluta vad var och en av dem som deltar ansvarar för att göra till nästa nätverksmöte. Utöver det genomför processtödjarna ett stort antal (788 stycken) enskilda möten och samtal med berörda samt besök där processtödjaren gör observationer i de olika miljöer som barnet befinner sig i, vanligen i hemmet och skolan eller förskolan.

Vid nätverksmötena skapas en plattform, där arbetsformen medför kortare informations- och beslutsvägar. Arbetsformen beskrivs resultera i *konkreta* förändringar och handlingar (mål, handlingsplaner och så vidare), på ett sätt som inte skett tidigare.

Genom processtödjarnas metoder och upplägg av arbetet skapas struktur, tydlighet, en bra samtalsmiljö och samarbetsklimat där samtliga deltagare får föra fram sina perspektiv. Föräldrarna och de professionella som intervjuas och som skattar nätverksmötena uppskattar mötesformen. Dock finns det ett par föräldrar som i intervjuerna lyfter känslan av att ändå vara i ett underläge gentemot de professionella; det finns med andra ord fortfarande ett maktperspektiv i mötet mellan professionell och förälder.

Vidare innefattar TIGeR en stödjande funktion för föräldrarna, speciellt gentemot föräldrar som bor ensamma med barnet, vilket i TIGeR är mammor. Mammorna deltar mer än i dubbelt så stor utsträckning som papporna i TIGeR (vid 516 tillfällen för mammorna jämfört med 213 tillfällen för papporna). När en förälder inte har den andra föräldern att bolla frågor med om barnet och föräldraskapet får processtödjarna den funktionen. Detta beskrivs i utvärderingen som ett sätt att minska föräldrarnas oro för barnet och föräldrarnas oro för att förskola eller skola inte arbetar för att förbättra situationen för barnet. Det här stödet beskriver de intervjuade föräldrarna inte tillgodoses av någon annan verksamhet i kommunen.

Även de professionella från förskola och skola framför i intervjuerna att TIGeR fyller ett hållrum genom att processtödjarna kan ge föräldrarna stöd och kan samtala med dem om exempelvis föräldrarollen, något som dessa professionella upplever är svårt att ta upp med föräldrarna. Samtidigt som professionella från förskola och skola har ansvar att ha en god relation och kommunikation med barnens hem så ingår inte stöd till föräldrarna i deras uppgifter, men när ingen annan tar det ansvaret blir det ett ansvar för dem inom förskola och skola. Ett par professionella uttrycker i intervjuerna att de inte heller har kompetensen för den uppgiften. I utvärderingen framkommer att processtödjarna således fyller en funktion som de intervjuade professionella framhåller saknas.

I enlighet med den tänkta verksamhetsidéen handlar därmed en stor del av processtödjarnas arbete om att vara en länk eller en koordinator mellan olika verksamheter och hemmet, samt att skapa goda och tillitsfulla relationer mellan professionella, deras verksamheter och hemmet samt att ge föräldrar stöd så att de blir tillräckligt trygga och kan hjälpa sina barn. TIGeRs arbete beskrivs i utvärderingen i termer av samverkan, samordning, samsyn och helhetsperspektiv vilket också stämmer överens med beskrivna verksamhetsidé och tänkta resultat.

När det gäller målgruppen för TIGeR handlar en viktig aspekt om vilka kriterierna är för att bevilja TIGeR. Tre kriterier som är tydliga är ålder (3-9 år), att barnen oroar eller utmanar vuxna samt att det finns en pedagogisk kartläggning/handlingsplan som skolan arbetar aktivt med. Uppgifter finns i processtödjarnas dokumentation om ålder och pedagogisk kartläggning/handlingsplan. De femton barnen är mellan tre och tio år³¹ när uppdraget inleds. Dock är tolv av femton barn mellan sju och tio år, vilket innebär att

³¹ Tre barn fyller tio år det år som TIGeR-uppdraget inleds. I dokumentationen anges endast barnets födelseår (inte månad) vilket medför att det inte går att avgöra ifall barnen har eller inte har hunnit fylla tio år. Uppdraget inleds dock i januari, april respektive maj.

TIGeR inte har nått de yngre barnen. En pedagogisk kartläggning/handlingsplan finns i elva uppdrag och arbete utifrån denna pågår i nio uppdrag. Utöver dessa kriterier finns i processtödjarnas dokumentation få kriterier eller motiveringar för varför ett barn beviljas TIGeR eller inte.

Det är av största vikt att det är rätt barn som får stöd annars riskerar TIGeRs verksamhet att urholkas. Handlar det om barn med en allt för enkel problematik som till exempel skolan kan klara i det ordinarie arbetet blir TIGeR en resursmässigt dyr verksamhet. Ur den aspekten fyller väl avgränsade kriterier eller motivering samt ett fungerande forum för beslut (om insats och avslut) en viktig funktion. Genom att på ledningsnivå (via en filtergrupp eller motsvarande) ge formellt stöd vid beslut om såväl insats som avslut säkerställer ledningen att TIGeR-verksamheten verkligen stödjer de barn som avses. Det kan till exempel handla om tillfällen när processtödjarna får göra omtag i arbetet eftersom andra aktörer inte fullgör sina uppgifter, vilket medför att barnen inte får det stöd de skulle ha haft och TIGeR blir involverade väldigt lång tid i uppdragen. En utvärdering av TIGeRs mer långsiktiga resultat och effekter (vilket inte ingår i denna utvärdering) underlättas om kriterierna tydliggörs än mer.

En närliggande fråga av vikt att diskutera är om innehållet och längden på uppdragen motsvarar det som förväntats. TIGeR är en omfattande insats, totalt genomförs 890 möten med 2 616 mötesdeltagare, vilket i genomsnitt är 59 möten och 174 mötesdeltagare per uppdrag. Å ena sidan kan det vara så att ju längre TIGeR-verksamheten är igång och ju mer arbetssättet blir inarbetat desto mer avgränsade blir TIGeR-uppdragen. TIGeR-uppdragen kan också bli mer avgränsade i takt med att förskola, skola och andra aktörer arbetar med förbättringar i systemet. Det gäller till exempel de svårigheter som visas i fallstudierna och i intervjuer med övergångar från olika stadier eller klasser som medfört att TIGeR inte har haft möjlighet att avsluta uppdraget.

I det här sammanhanget blir också frågan om barnen ska ha eller om det ska finnas en misstanke om neuropsykiatrisk funktionsnedsättning viktig. Bland de femton barn som har varit aktuella har en pojke en diagnostiserad neuropsykiatrisk funktionsnedsättning, övriga har inte det. Även om det i de tidiga projektdokumenterna var mer inriktat på att det ska finnas en neuropsykiatrisk funktionsnedsättning så var ledningspersoner för TIGeR och processtödjarna tidigt medvetna om att det snarare handlar om en misstanke om en sådan funktionsnedsättning.

Det här materialet innefattar endast femton barn varav en har en diagnostiserad neuropsykiatrisk funktionsnedsättning. Vid presentationen av fallstudierna framkommer att detta uppdrag kunde avslutas tack vare att andra aktörer fanns som tog vid arbetet (bland annat barn- och ungdomspsykiatri), trots att det fanns behov av att fortsätta att arbeta vidare med vissa aspekter. Huruvida det förhåller sig så för fler barn kan vara ett område för vidare undersökningar längre fram i tiden. Oavsett vilken inriktning TIGeRs verksamhet tar framöver kan det vara en fördel att tydliggöra i vilken utsträckning neuropsykiatriska funktionsnedsättningar ska vara ett kriterium eller inte. När

TIGeR-verksamheten frångår kriteriet om neuropsykiatrisk funktionsnedsättning försvåras å ena sidan en socioekonomisk beräkning på eventuella vinster i ett långsiktigt perspektiv, medan det å andra sidan i dagsläget kan bli en mer behovsstyrd och ändamålsenlig verksamhet för Kiruna kommun.

Processtödjarna reflekterar vid intervjuerna angående den tänkta verksamhetsidén över huruvida föräldrarna borde betraktas som en målgrupp i TIGeR. Utvärderingen synliggör att föräldrarna *är* en målgrupp; föräldrar och bonusföräldrar deltar i störst utsträckning (processtödjarna undantaget) i TIGeR, vid 787 tillfällen jämfört med professionella från förskola och skola som deltar vid 690 tillfällen fördelat på flera tillfällen och flera professionella. Arbetssättet som TIGeR jobbar utefter, allt från att föräldrarna definierar vilka som ska ingå i nätverket till att mycket av stödet går till föräldrarna, indikerar att processtödjarna jobbar på uppdrag av föräldrarna. Som en följd härav borde föräldrarna lyftas fram som TIGeRs målgrupp tillsammans med barnen. Genom att lyfta fram föräldrarna tydliggörs också på vems uppdrag TIGeR jobbar och även om förskola, skola och så vidare får stöd är de inte TIGeRs huvudsakliga målgrupp.

Som nämns tidigare i detta kapitel deltar papporna i mindre utsträckning än mammorna i TIGeRs verksamhet. Utvärderingen visar också att papporna (och bonuspapporna) skattar (SRS-skattning) nätverksmötena lägre än mammorna (och bonusmammorna), och de skattar något under värde 36 vilket är det påvisade värdet för när individer som skattar är nöjda med det specifika mötet som skattningen gäller. Processtödjarna har arbetat för att involvera papporna mer än andra aktörer gjort tidigare (vilket ges exempel på i intervjuerna) och det framhålls positivt av ett par intervjuade professionella från förskola/skola. Dock bör TIGeR-verksamheten reflektera över på vilket sätt som TIGeR kan nå papporna, göra papporna än mer delaktiga samt också utreda hur pappornas upplevelse av TIGeRs arbetssätt kan förbättras.

TIGeR-verksamheten bör göra liknande reflektioner när det handlar om barnens delaktighet i TIGeR och processtödjarnas samtal med barnen. Vikten av att göra barnen delaktiga är betydelsefull för ett gott stöd. Det är bra att det i TIGeR finns specifik statistik och dokumentation som visar om och när processtödjarna träffar barnet, och om en CORS-skattning görs. Processtödjarna träffar 14 av de 15 barnen vid totalt 126 tillfällen varav de flesta träffarna är under genomförandefasen. Dock kan barnen synliggöras än mer för att fånga deras upplevelse av TIGeRs stöd och resultatet av det kan sedan lyftas upp på verksamhetsnivå i syfte att utveckla TIGeR från barnens perspektiv.

Tidigare i kapitlet beskrivs att TIGeR främst arbetar med uppdrag där barnen är äldre; endast tre barn är under sju år när uppdragen inleds. För att nå de yngre barnen kan processtödjarna behöva utveckla andra arbetssätt gentemot förskolan och föräldrarna. Detsamma gäller det faktum att det endast är en flicka som har TIGeR och hur kan Kiruna kommun arbeta för att även flickor och deras familjer ska uppmärksammas och få ett tidigt stöd. En fråga som bör diskuteras är om det behövs en annan typ av verksamhet beroende på att flickors behov av stöd uttrycks på andra sätt än pojkars, eller om TIGeR kan utvecklas för att även passa flickor i större utsträckning. Till exempel

beskrivs att flickor och pojkar med ADHD har liknande symtom men de tar sig uttryck på olika sätt (Socialstyrelsen 2010). Pojkar är ofta mer utagerande medan flickorna har mer inåtvända symtom (till exempel låg självkänsla och ledsenhet) och andra kroppsliga symtom som huvudvärk och ont i magen. De problem som flickorna har är således inte lika uppenbara och svårare att uppmärksamma och få förståelse för (ibid.). Det kan också vara så att professionella på förskola och skola behöver mer kunskap dels för att upptäcka dessa barn tidigare i ålder, dels för att uppmärksamma flickor i behov av stöd på samma sätt som pojkar uppmärksammas.

Organisering av TIGeR

Även om TIGeRs organisering inte explicit ingick i utvärderingens frågeställningar vill jag ändå beröra den. Organiseringen av TIGeR har, förutom de tre anställda processtödjarna bestått av en styrgrupp, en filtergrupp och under första året även en projektgrupp.

Med Kommunstyrelsen som projektägare och med ett gemensamt åtagande av social- och kultur- och utbildningsförvaltningen, får TIGeR en bred förankring i kommunen; det blir inte enbart ett åtagande för en enskild förvaltning. Möjligheten finns därmed för kommunen att arbeta mer strategiskt kring dessa frågor. Nilsson (2014) framhåller vikten av att betrakta sociala investeringar från ett strategiskt perspektiv, som ska vara systemförändrande istället för systembevarande. Genom ett systemförändrande perspektiv undanröjs de systemfel som kan finnas och bristerna i organisationens strukturer kan åtgärdas, vilka i grunden utgör skäl till att sociala investeringar behövs. När sociala investeringar betraktas från ett strategiskt perspektiv istället för från det operativa perspektivet bör målet handla om att förändra den kommunala organisationen med avseende på ”organisering, styrning, resursfördelning, uppföljning och utvärdering” (ibid:216). I detta ligger också att sociala investeringar bör vara ett ansvarsområde för Kommunstyrelse, kommunchef och kommunens ekonomichef (ibid.).

Filtergruppen ersätts under projektet av en ärendehandledning och processtödjarna får där stöd i uppdragen och i besluten om vilka barn som ska få TIGeR. Det är angeläget att betona vikten av att processtödjarna får stöd för att besluta vilka barn som ska få TIGeR. Oavsett om forumet benämns filtergrupp eller ärendehandledning bör besluten formellt tas på chefsnivå eftersom TIGeR bör stå för ett exklusivt stöd i kommunen för de barn som verkligen behöver stöd av en sådan verksamhet som TIGeR. Processtödjarna utarbetar i början av 2017 ett förslag på frågor som kan ställas inför beslut om TIGeR, vilka bifogas i bilaga 5. Eftersom det är ett gemensamt projekt är det en fördel om även socialtjänsten representeras i ett sådant forum.

Inför starten av TIGeR-projektet anställs en projektledare som har uppdraget att starta upp TIGeR, och har ett samordningsansvar för TIGeR samt uppdraget att följa och redovisa TIGeR gentemot projekt- och styrgrupp. Projektledarens uppdrag förändras i början av 2015 till att bli det samma som för de övriga två processtödjarna. Att alla tre processtödjarna härigenom ges samma uppdrag och ansvar kan ha många fördelar, som

att processtödarna tillsammans ansvarar för utvecklingen av TIGeR. Risken är dock att det skapas en otydlighet hur arbetet i TIGeR ska fördelas och hur arbetet redovisas gentemot projekt- och styrgrupp. En tydlig organisering, styrkedja och ansvarsfördelning minskar även risken att bli beroende av eldsjälar som driver TIGeRs utveckling.

När det gäller frågan om kommande organisering och ansvarsfördelning i TIGeR är det även viktigt att diskutera hur TIGeR fortsättningsvis ska följas upp och återkopplas till ledningen, inte minst för att möjliggöra fortsatta utvärderingar av projektet och dess resultat. Kontinuerlig uppföljning blir dessutom betydelsefullt för att synliggöra och diskutera brister i organisationerna (systembrister) som framkommer i TIGeRs arbete men som synliggörs i uppföljning på verksamhetsnivå.

Elevhälsans chef får ett tydligare arbetsledaransvar under projekttiden och den tillhörighet upplever jag som tidigare handledare och utvärderare positiv eftersom elevhälsan liksom TIGeR har ett hälsofrämjande uppdrag. Dessutom kan det, om integreringen i elevhälsan sker på ett bra sätt, erbjuda processtödarna en tillhörighet till en kollegiegrupp, vilket är viktigt dels för TIGeRs verksamhet, dels för processtödarna som lätt kan bli ensamma i sitt arbete och dels för att TIGeR ska hålla sig till beslutat arbetssätt.

Övriga förbättringsområden som framkommer i utvärderingen gäller till stor del organisatoriska förutsättningar i form av tid för att delta vid nätverksmötena, möjlighet att få och kunna ta in vikarier samt att ledningen på i första hand förskola och skola stödjer deltagandet i TIGeR.

För hela TIGeR-projektet har styrgruppen en avgörande betydelse för att verka för en långsiktig finansiering. Viktiga frågor för TIGeRs ledning blir till exempel hur TIGeR fortsättningsvis ska organiseras, hur verksamheten och det praktiska arbetet ska stödjas och följas upp på verksamhetsnivå. Det handlar även om frågor om TIGeRs målgrupp och arbetssätt så att verksamhetsidén följs eller utvecklas i enlighet med vad styrgruppen/TIGeRs ledning önskar. Det är dessutom betydelsefullt för att minimera risken att TIGeR-projektet drivs av eldsjälar, vilket till viss del är fallet med TIGeR.

Avslutande reflektion

Verksamhetsidén med förebyggande och tidiga insatser samt bättre samsyn, samverkan och helhetsperspektiv får stöd av utvärderingen. Det behövs personer (processtödare) som har det uppdraget och olika arbetssätt och metoder för att överbygga organisatoriska mellanrum för att minska risken att barnen faller mellan olika aktörers ansvarsområden ("faller mellan stolarna"). Organisatoriska mellanrum uppstår "när en persons, grups eller organisations ansvar, befogenheter, ambitioner, kompetens, information etcetera tar slut utan att någon annan persons, grups eller organisations tar vid" (Tyrstrup 2014:37). Härigenom uppstår ett mellanrum i hur det organiseras i till exempel en kommun, och den specifika problematiken som inte passar in hamnar i dessa mellanrum. De organisatoriska mellanrummen kan också, enligt Tyrstrup (2014:41),

bli ”fält av potential” där det skapas möjligheter till förbättringar av verksamheter och innovativa lösningar.

I dagsläget går det inte att göra några ekonomiska kalkyler som visar att kommunen kan räkna hem insatserna för projektet. Det är en grannliga uppgift att göra socioekonomiska bokslut på satsningar av det här slaget. Mycket talar dock för att stora besparingar kommer att göras – för barn, föräldrar och närstående, i verksamheterna och för kommunen på lång sikt. Det innebär även fördelar för personalen.

Hultkrantz (2014) förklarar att sociala investeringar handlar om kommunernas verksamhetsutveckling och att utveckla nya och förbättrade arbetsätt. Sociala investeringar innebär att resurser satsas idag men avkastningen av det som investeras sker först på längre sikt. Därmed är sociala investeringar alltid förenat med en viss risk. I det här sammanhanget kan det vara en fördel att TIGeR har beviljats medel som en social investering men utan krav på att verksamheten inom några få år ska betala sig. Det ger andra förutsättningar för långsiktigheten i en sådan här verksamhet men det gör för den skull inte behovet mindre av att på olika sätt följa upp och utvärdera TIGeR.

För att de goda kortsiktiga resultaten ska leda till långsiktiga effekter måste arbetet få fortsätta under en längre tid, minst fem år, då en mer systematisk utvärdering kan göras som i större grad inriktas på långsiktiga effekter. Då kan och bör barnens erfarenheter fångas upp på ett bättre sätt än vad som gjorts hittills.

Det som är avgörande för en mer hållbar verksamhet är ett aktivt stöd från chefer och ett aktivt ägarskap från kommunens ledning och politiker. Genom att på en kommunövergripande nivå arbeta strategiskt med sociala investeringar kan man förändra de befintliga system som bidrar till att skapa och förstärka ett utanförskap bland barn och unga (Nilsson 2014). En erfarenhet som görs av arbetet med sociala investeringar i Hedemora kommun handlar om vikten av att det finns en tydlig politisk styrning samt att chefer på förvaltnings- och verksamhetsnivå stödjer den sociala investering som görs (Lidholm och Stålgren Patiño 2014). Arbetet i Kiruna behöver således integreras i verksamheten på ett tydligt sätt och backas upp av ansvariga och att de involverade verksamheterna/förvaltningarna. Det behöver finnas resurser och tid för arbetet, även hos verksamheter utöver förskola och skola.

Avslutningsvis har TIGeR inneburit ett förändrat arbetsätt för att ge tidiga insatser till barn och verksamheten och arbetet har anpassats till de specifika lokala förutsättningarna i Kiruna. Genom att permanenta TIGeRs arbetsätt i Kiruna faller det väl inom ramen för ett nyskapande innovativt arbetsätt.

Referenser

- Eliasson, Benitha. (2015). *Delredovisning TIGeR. Uppdraget att handleda TIGeR-projektet januari till juni 2015*. FoUI Norrbotten, Kommunförbundet Norrbotten.
- Haynes, Brian., Devereaux, P J. & Guyatt, Gordon H. (2002). Physicians' and patients' choices in evidence based practice. Evidence does not make decisions, people do. *British Medical Journal*. 324(7350): pp.1350-1351.
- Hjelte, Jan., Brännström, Jan. & Engström, Christer. (2010). *Lokal Evidens (Loke)! En modell för lokal uppföljning av kommunal öppen och heldygnsvård som riktar sig till personer med missbruks- och beroendeproblematik. Ett SKL-uppdrag. Slutrapport från UFFE*.
- Hultkrantz, Lars. (2014). Sociala investeringsfonder – ett nytt sätt att styra kommunalt förändringsarbete. *Socialmedicinsk tidskrift*. 3/2014: pp. 223-231.
- Jergeby, Ulla. & Sundell, Knut. (2008). Evidensbaserat socialt arbete. I: Jergeby, Ulla. (ed.). *Evidensbaserad praktik i socialt arbete*. Stockholm: IMS and Gothia Förlag.
- Lidholm, Kjell & Stålgren Patiño, Anna-Maria. (2014). Det är ju så självklart med tidiga insatser. Men ändå så svårt! Om Hedemora kommuns arbete med sociala investeringar. *Socialmedicinsk tidskrift*. 3/2014: pp. 284-290.
- NiChana Lindberg, Jenny & Andersson, Caroline. (2014). *Projektbeskrivning Socialt investeringsprojekt "Tidiga insatser barn 3-9 år"*. Reviderad 2014-02-03.
- Nilsson, Ingvar/OFUS & SEE. (2014). Sociala investeringar – en metod att uppfylla kommunallagens krav på god ekonomisk hushållning. *Socialmedicinsk tidskrift*. 3/2014: pp. 211-222.
- Oscarsson, Lars. (2009). *Evidensbaserad praktik inom socialtjänsten. En introduktion för praktiker, chefer, politiker och studenter*. Stockholm: Sveriges Kommuner och Landsting, SKL Kommentus.
- Projektplan upprättad av processtödarna 2014. TIGeR – Tidiga Insatser GER Resultat 2014-2015. Projektplan utifrån projektbeskrivning: Socialt investeringsprojekt "Tidiga insatser barn 3-9 år". December 2014.
- Region Västerbotten (2015). *Handbok för uppföljning med hjälp av ORS - Outcome Rating Scale och SRS - Session Rating Scale. Systematisk uppföljning vid utredning, behandling, råd och stöd inom psykosocialt arbete*.
- Sackett, David L., Rosenberg, William, M.C., Gray, J.A. Muir., Haynes, R. Brian. & Richardson, Scott. (1996). Evidence Based Medicine: What It Is And What It Isn't: It's About Integrating Individual Clinical Expertise and The Best External Evidence. *British Medical Journal*. 312(7023): pp.71-72.
- Sackett, David L., Straus, Sharon E., Richardson, Scott., Rosenberg, William. & Haynes, Brian R. (2000). *Evidence-Based Medicine: How to Practice and Teach EBM*. New York: Churchill Livingstone. Second edition.
- Socialstyrelsen. (2010). *Barn som utmanar. Barn med ADHD och andra beteendeproblem*.
- Tyrstrup, Mats. (2014). *I välfärdsproduktionens gränsland. Organisatoriska mellanrum i vård, skola och omsorg*. Stockholm. Uppdrag Valfärd. Entreprenörskapsforum, Fores, Leading Health Care.

BILAGA 1: Dokumentationsmall

Introduktionsfas

Dokumentation	
Datum när ansökan inkom:	
Datum för filtergruppens bedömning:	
Beslut	Ja Avvaktn Nej, vad händer i ärendet:
Kriterier/motivering för beslut:	
Vem ansöker (aktörer):	
Kön på barnet	Pojke Flicka
Födelseår:	
Finns NPF-diagnos:	Ja, benämning: Nej
Finns pedagogisk kartläggning/ handlingsplan/ åtgärdsprogram (el. liknande) kring barnet:	Ja Nej
Om ja, pågår aktuellt arbete utifrån denna:	Ja Nej, motivering:
Skola/förskola	Kommunal förskola Fritt alternativ – förskola Kommunal skola Fritt alternativ – skola
Första kontakt	
Datum för första kontakt:	
Vilka deltar:	
Vilka nyckelpersoner uppges ingå i nätverket:	
Vad har använts	SRS-skattning TIGeR-skattning
Första värdet för skattad oro:	
Nätverksmöte	
Datum för första nätverksmötet:	
Deltagande aktörer:	
Vad har använts:	Kartläggning Nätverksplan SRS-skattning
Vad blir TIGeR-funktionen/rollen (hålrum)? Beslutat på mötet samt egen reflektion:	
Enskilt möte med vårdnadshavare	
Datum för enskilt möte (det första med varje vårdnadshavare)	
Deltagande aktörer/personer:	
Kommentarer övrigt v.g. vårdnad och boende:	
Vad har använts:	Agenda/meny SRS-skattning TIGeR-plan
Vad blir processtödjarens funktion till en början:	
Vad är huvudfokus till en början:	

Genomförandefas

Enskilda möten med vårdnadshavare och andra i nätverket

Datum för träff:

Lokal, plats för träffen:

Vid telefonsamtal, på vems initiativ:

Vilka deltar:

Vilken typ av träff

Förhållningssätt
Behovsstyrt samtal
Avlastande samtal
Överenskomna uppgifter med uppföljning
Arbete med TIGeR-plan
Annat, vad:

Vad har använts:

Agenda/meny
ABC-verktyg
TIGeR-skattning
SRS-skattning
Annat, vad:

Besök hemma, på förskola/skola, fritid

Datum för träff:

Plats/miljö för träffen:

Vilka deltar:

Syfte/innehåll med träffen:

Har checklista använts:

Ja
Nej, motivera:

Samtal med barn

Datum för träff:

Plats/miljö för träffen:

Vilka deltar:

Har information getts om TIGeR

Ja
Nej

Har CORS använts

Ja
Nej

Nätverksmöte

Datum för träff:

Vilka deltar:

Har en ny kartläggning gjorts:

Ja, ange orsak
Nej

Vad har använts:

Uppföljnings av nätverksplan
SRS-skattning

Vad blir TIGeR-funktionen/rollen (hålrum)?

Beslutat på mötet:

Egen reflektion:

Mejl- och SMS-kontakt

Mejl- och SMS-kontakt

Ja
Nej

Vid ja, vi vilket syfte:

I vilken utsträckning/mängd och till vilka i nätverket:

ABC-föräldragrupp

Har vårdnadshavare deltagit på ABC

Ja, har deltagit, påbörjad den:
Ja, kommer att delta fr.o.m. den:
Nej

Personer som deltog på ABC (vårdnadshavare 1, 2, bonusförälder 1, 2):

Avslutningsfas

Minskat behov av processtödjaren

Datum:

Processtödjarens motivering/reflektion till att det nu handlar om avslutningsfasen:

Vilka hållrum har funnits, vilka har fyllts igen, vilka finns kvar – enligt processtödjarna:

Vilka kontakter har tagits under TIGeR:

Filtergruppsbeslut om avslut

Datum:

Vilka medverkar:

Filtergruppens beslut, motivering:

Avstämning med barnet

Datum:

Vilka medverkar:

CORS har använts	Ja
	Nej

Har något annat "verktyg" använts:

Processtödjarens reflektion om mötet:

Avstämning med vårdnadshavare

Datum:

Vilka medverkar:

Vad har använts	TIGeR-skattning
	SRS-skattning
	Annat, vad:

Skattning av oro (TIGeR-skattning):

Har uppföljningsplanen gått igenom:	Ja
	Nej

Avslutande nätverksmöte

Datum:

Vilka deltar:

Uppföljningsplan upprättad	Ja
	Nej

Processtödjarnas reflektion om mötet med uppföljningsplanen:

Uppföljning

Datum:

Vilka deltar:

Enkät utdelad	Ja
	Nej, ange orsak:

Reflektion kring uppföljningen:

TIGeRs roll vid uppföljningsmötet:

BILAGA 2: Uppdragens sammansättning

Bakgrundsfakta om uppdragen, antal

	Antal	Varav
Uppdrag, antal	15	14 pojkar, 1 flicka
Avslutade uppdrag, antal	5	
Avbrutna uppdrag, antal	1	
Ålder på barnen, år	3-10	Medelålder: 7,5 år, Medianålder: 7 år
Neuropsykiatrisk funktionsnedsättning, antal	1	1 pojke

Familjeförhållanden, antal

	Antal	Varav ...
Sammanboende föräldrar	4	
Växelvis boende	5	
Bor i huvudsak hos en vårdnadshavare	6	6 barn bor hos mamman, 5 pappor bor inte i Kiruna

Ansökningar, antal

	Antal	Varav ...
Vårdnadshavare	5	1 med hjälp från skolan
Vårdnadshavare och skola (dubbla)	3	
Skola	5	2 ansökningar har gjorts i 1 av uppdragen
Förskola	2	

Barnens förskole- och skolform, antal

	Antal
Kommunal skola	9
Fria alternativ, skola	3
Förskola	2
Fria alternativ, förskola	1

Förekomst av pedagogisk kartläggning/handlingsplan vid ansökningstillfället, antal

	Antal
Ja, det finns	11
Arbete pågår utifrån den	9
Nej, det finns inte	3
Uppgift saknas i dokumentationen	1

Sammanställning över det totala antalet möten uppdelat på respektive uppdrag

Barn	Status på uppdraget	Antal möten	Varav nät-verksmöten	Varav samtal/avstämning barn
1	Avslutat	24	4	1
2	Avslutat	50	5	3
3	Avslutat	43	6	2
4	Avslutat	38	4	2
5	Avslutat	82	11	2
6	Påbörjad 2015	123	4	6
7	Påbörjad 2015	61	14	1
8	Påbörjad 2015	183	10	4
9	Påbörjad 2015	84	7	0
10	Påbörjad 2015	35	7	1
11	Påbörjad 2015	80	12	2
12	Påbörjad 2015	26	6	1
13	Påbörjad 2016	20	5	2
14	Påbörjad 2016	26	3	1
15	Påbörjad 2016	16	3	1

Sammanställning över introduktionsfasens uppdrag

	Avslutade uppdrag		Uppdrag påbörjade 2015		Uppdrag påbörjade 2016		Samtliga uppdrag	
	Antal	Medel	Antal	Medel	Antal	Medel	Totalt antal	Medel/uppdrag
Arbetsdagar	328	65,6	529	75,6	272	90,7	1 129	75,3
Träffar	20	3,2	56	8,0	17	5,7	93	6,2
Filtergrupp ³²	5	1,0	7	1,0	4	1,3	16	1,1
Första kontakt	6	1,2	13	0,4	5	1,7	24	1,6
Nätverksmöte	5	1,0	7	1,0	3	1,0	15	1,0
Enskilt möte	5	1,0	29	4,1	5	1,7	39	2,6
Aktörer	59	11,8	159	22,7	47	15,7	266	17,7
Barn			1	0,1			1	0,07
Mor	17	3,4	36	5,1	10	3,3	64	4,3
Far	4	0,8	16	2,3	6	2,0	26	1,7
Bonusförälder	2	0,4	7	1,0	2	0,7	11	0,7
Procestödjare	23	4,6	61	8,7	18	6,0	102	6,8
Skola	4	0,8	28	4,0	7	2,3	39	2,6
Förskoleklass			4	0,6	2	0,7	6	0,4
Förskola	6	1,2			2	0,7	8	0,5
Fritidshem			3	0,4			3	0,2
Elevhälsa	2	0,4	3	0,4			5	0,3
BVC ³³	1	0,2					1	0,07

³² Här redovisas antal filtergruppsmöten, men det finns inga uppgifter på hur många/vilka som deltar.

³³ Barnavårdscentralen

Sammanställning över genomförandefasens uppdrag

	Avslutade uppdrag		Uppdrag påbörjade 2015		Uppdrag påbörjade 2016		Samtliga uppdrag	
	Antal	Medel	Antal	Medel	Antal	Medel	Totalt antal	Medel/uppdrag
Månader	51	10,2	94	13,4	15	5,0	160	10,7
Träffar	176	35,2	536	76,6	45	15,0	757	50,5
Nätverksmöte	21	4,2	53	7,6	8	2,7	82	5,5
Enskilda samtal	59	11,8	191	27,3	15	5,0	265	17,7
Enskilda möten	61	12,2	213	30,4	6	2,0	280	18,7
Besök	30	6,0	64	9,1	12	4,0	106	7,1
Samtal barn	5	1,0	15	2,1	4	1,3	24	1,6
Aktörer	531	106,2	1 542	220,3	151	50,3	2 224	148,3
Barn	29	5,8	76	10,9	13	4,3	118	7,9
Mor	123	24,6	282	40,3	25	8,3	430	28,7
Far	44	8,8	112	16,0	17	5,7	173	11,5
Bonusförälder	10	2,0	30	4,3	3	1,0	43	2,9
Processtödjare	200	40,0	589	84,1	53	17,7	842	56,1
Skola	59	11,8	375	53,6	23	7,7	457	30,5
Förskoleklass	17	3,4	7	1,0	14	4,7	38	2,5
Förskola	26	5,2	2	0,3	2	0,7	30	2,0
Fritidshem	6	1,2	26	3,7			32	2,1
Elevhälsa	12	2,4	26	3,7	1	0,3	39	2,6
BUP ³⁴	5	1,0	4	0,6			9	0,6
Socialtjänst			13	1,9			13	0,9

Sammanställning över avslutningsfasens uppdrag

	Totalt antal	Medel/uppdrag
Dagar	235	47,0
Träffar	40	8,0
Filtergrupp ³⁵	5	1,0
Avstämning barn	5	1,0
Avstämning vårdnadshavare	9	1,8
Nätverksmöte	5	1,0
Övriga samtal	5	1,0
Uppföljning	5	1,0
Aktörer	126	25,2
Barn	7	1,4
Mor	22	4,4
Far	14	2,8
Bonusförälder	4	0,8
Processtödjare	43	8,6
Skola	23	4,6
Förskoleklass	3	0,6
Förskola	4	0,8
Elevhälsa	3	0,6
BUP	1	0,2
Socialtjänst	2	0,4

³⁴ Barn- och ungdomspsykiatri.

³⁵ Här redovisas antal filtergruppsmöten, men det finns inga uppgifter på hur många/vilka som deltar.

BILAGA 3: Nätverksmöten och SRS-skattningar

Nätverksmöten totalt samt uppdelat i de tre faserna

	Totalt		Introduktionsfas		Genomförandefas		Avslutningsfas	
	Antal	Medel	Antal	Medel	Antal	Medel	Antal	Medel
Nätverksmöten	102	6,8	15	15,0	82	5,5	5	1,0
Personer, aktörer	701	46,7	106	8,3	563	37,5	32	6,4
Processtödjare	199	13,3	30	2,0	159	10,6	10	2,0
Mor	95	6,3	15	1,0	76	5,1	4	0,8
Far	48	3,2	7	0,5	39	2,6	2	0,4
Bonusförälder	18	1,2	4	0,3	13	0,9	1	0,2
Skola	238	15,9	30	2,0	198	13,2	10	2,0
Förskoleklass	32	2,1	5	0,3	24	1,6	3	0,6
Förskola	20	1,3	8	0,5	12	0,8		
Fritidshem	22	1,5	3	0,2	19	1,3		
Elevhälsa	19	1,3	2	0,1	16	1,1	1	0,2
Socialtjänst	2	0,1			2	0,1		
BUP ³⁶	7	0,5	1	0,1	5	0,3	1	0,2
BVC ³⁷	1	0,1	1	0,1				

SRS-skattningar vid nätverksmöten, vårdnadshavare

Vårdnadshavare	Antal
Mor	79
Far	39
Bonusföräldrar	13
<i>Totalt</i>	<i>131</i>

SRS-skattningar vid nätverksmöten, professionella

Verksamhet	Antal
Skola	189
Förskola, förskoleklass	36
Fritidshem	34
Elevhälsa	16
Socialtjänst och BUP ³⁸	7
<i>Totalt</i>	<i>282</i>

³⁶ Barn- och ungdomspsykiatri.

³⁷ Barnvårdscentralen.

³⁸ Det är så pass få SRS-skattningar från socialtjänsten och barn- och ungdomspsykiatri så dessa slås samman. Resultatet av skattningarna skiljer sig inte åt nämnvärt.

BILAGA 4: Fallstudierna

INTRODUKTIONSFAS

	Ansökan till TIGeR
	Beslut från filtergrupp
	Första kontakt med vårdnadshavare
	Nätverksmöte
	Enskilt möte (TIGeR-planering)

GENOMFÖRANDEFAS

	Enskilda samtal med vårdnadshavare eller andra i nätverket (professionella)
	Besök i hemmet eller på skola/förskola
	Strukturerat samtal med barnet
	Nätverksmöte

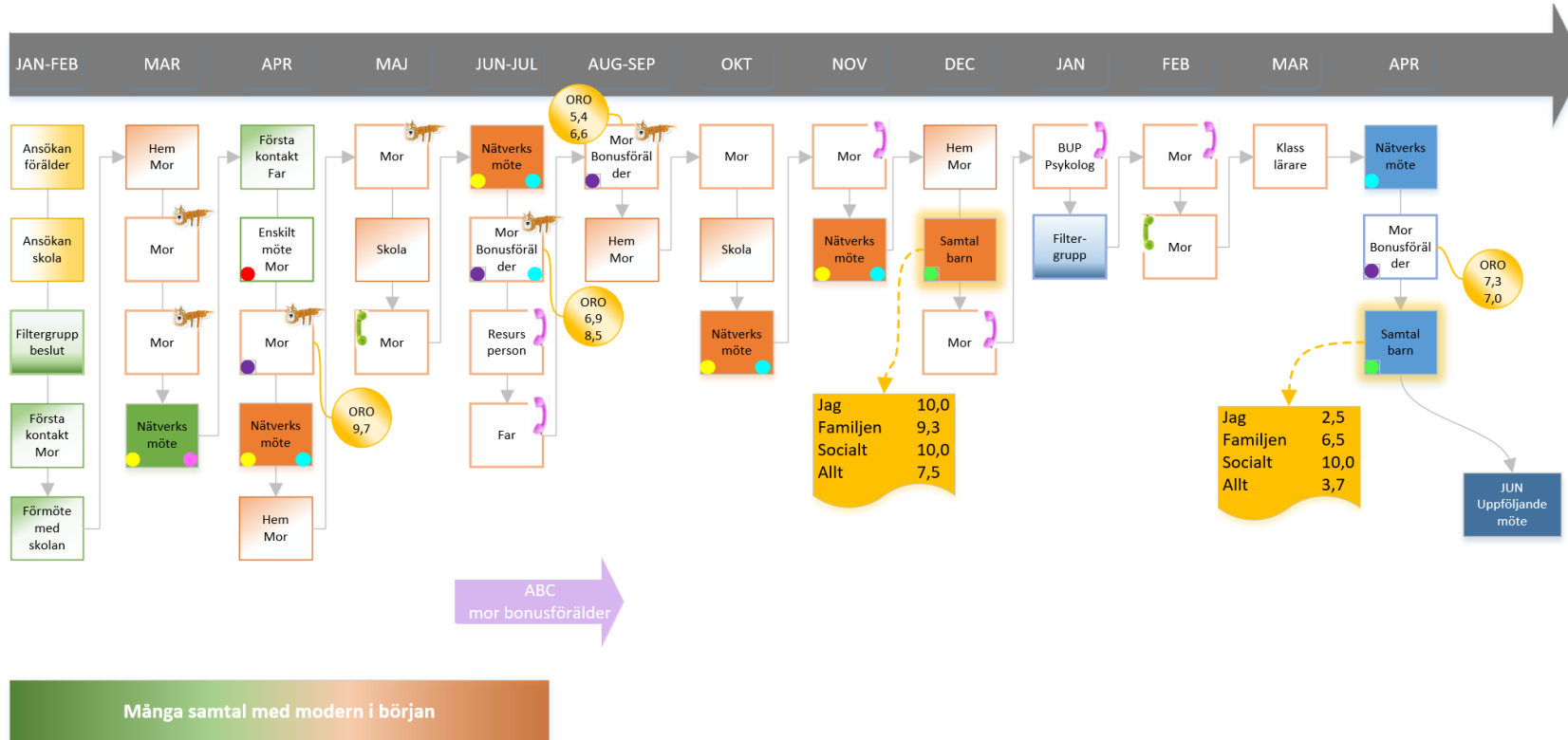
AVSLUTNINGSSFAS

	Strukturerat samtal med barnet
	Enskilda samtal samt avslutande möte med vårdnadshavare
	Nätverksmöte
	Uppföljande nätverksmöte

SAMTAL och ARBETSREDSKAP

	Telefonsamtal från TIGeR
	Telefonsamtal till TIGeR
	TIGeR-skattning
	SRS-skattning
	CORS-skattning
	Nätverksplan (upprättas och följs upp)
	Kartläggning vid nätverksmöte
	TIGeR-plan vid enskilt möte
	Information om TIGeR till barnet
	ABC föräldrautbildning
	Enskilda möten som hålls i TIGeRs lokaler
	Resultat från CORS-skattning
	Resultatet från TIGeR-skattning, frågan om oro för barnet

Oliver 9 år

BILAGA 5: Utformade frågeställningar för beslut om TIGeR

I inledningen av 2017 påbörjar processtödarna arbetet med att utforma en frågeställningslista som kan fungera som beslutsunderlag för nya ansökningar.

Grundkriterier:

- Målgrupp
- Föräldrars godkännande
- Kiruna kommun

Specifika frågeställningar:

- Vad har gjorts tidigare? I skolan, hemma, av andra aktörer
- Lyft i mini-team?
- Kartläggning, handlingsplan, åtgärdsprogram, finns det? Pågående arbete?
- Vad består oron av, på vilket sätt utmanar barnet?
- Hur stort är behovet/vilket stöd önskas?
- Hur länge har barnet haft det såhär, handlar det om förebyggande arbete?
- Behövs långvarigt stöd?
- Vilken typ av kompetens behövs?
- Gällande föräldrastöd, är generellt stöd tillräckligt?
- Kan ordinarie stödfunktioner ansvara för samordning i ärendet? Vilka i så fall? BUP, landsting, specialpedagog, BVC, rektor/förskolechef, Socialtjänst, Familjerådgivning, Elevhälsan, Öppenvården
- På vilket sätt kan TIGeR utgöra komplement, vara dessutom, inte istället för?

